

Cultuurhistorische en Archeologische beleidskaart 2023

1 | Inleiding

Apeldoorn heeft een lange en rijke geschiedenis, die overal binnen de gemeente archeologische sporen en cultuurhistorische relictten heeft achtergelaten. Deze sporen en relictten - waarvan sommige misschien goed verstopt onder de grond in een dicht bosgebied en anderen in het volle zicht midden in de stad - vertellen het verhaal van onze geschiedenis. Het is dan ook voor ons allemaal van belang dat we goed voor ons erfgoed zorgen. Bij ruimtelijke ontwikkelingen worden daarvoor de archeologische en cultuurhistorische beleidskaarten gebruikt. Deze kaarten vormen de visuele weergave van het erfgoedbeleid; de kaarten geven voor de gehele gemeente een overzicht van de regels ten aanzien van de omgang met cultuurhistorische en archeologische waarden bij ruimtelijke ontwikkelingen, of verwijzen daarnaar. De toename van kennis en informatie over het erfgoed, en veranderingen op het gebied van de relevante wetgeving, vormen aanleiding voor de huidige en voor toekomstige periodieke actualisaties van de cultuurhistorische en archeologische beleidskaarten

Kennis- en beleidskaarten

Voor een goede inhoudelijke onderbouwing van de beleidskaarten wordt gebruik gemaakt van de 'Kenniskaart Erfgoed' (zie bijlage 1). Op deze kenniskaart worden de bekende archeologische en cultuurhistorische gegevens verzameld en weergegeven. De kenniskaart is dynamisch; informatie uit nieuw onderzoek, waarnemingen, vondsten, nieuwe inzichten, etc. wordt doorlopend aan de kenniskaart toegevoegd. En daarmee wordt deze informatie ook publiekelijk beschikbaar.

De cultuurhistorische en archeologische beleidskaarten geven het ruimtelijk beleid weer, dat gebaseerd is op de gegevens uit de kenniskaart. Daarmee geven de beleidskaarten de cultuurhistorische en archeologische kaders waarbinnen ruimtelijke ontwikkelingen plaats kunnen vinden. De Archeologische Beleidskaart is vastgesteld door de gemeenteraad. Dit was voorheen ook het geval bij de Cultuurhistorische Beleidskaart, maar door de veranderingen bij de actualisatie van 2023 is dat niet langer nodig.

Om de regels uit deze beleidskaart te borgen, worden deze opgenomen in alle nieuw op te stellen bestemmingsplannen. En vanaf de inwerkingtreding van de Omgevingswet in het Omgevingsplan. De verschillende attentiewaarden uit de vorige versie van de Cultuurhistorische Beleidskaart worden vervangen door een generieke beleidsregel, die eveneens in het Omgevingsplan zal worden opgenomen.

Aangezien inzichten, kennis en wetgeving veranderlijk (kunnen) zijn, worden de beleidskaarten periodiek geactualiseerd. In de Cultuur- en Erfgoednota 'Apeldoorns Karakter!' is vastgelegd dat dit elke beleidsperiode gebeurt. Maar in de nieuwe opzet zal dat alleen nog voor de archeologische beleidskaart gelden. Deze beleidskaart is daarmee minder dynamisch dan de kenniskaart.

Totstandkoming van de kaarten

Voor de Archeologische Beleidskaart geldt dat de begrenzingen en omvang van de gebieden binnen de verschillende beleidscategorieën zijn veranderd. Enerzijds doordat een nieuwe beleidscategorie is toegevoegd, anderzijds doordat steeds meer archeologische informatie bekend wordt over steeds meer gebieden. Hierdoor is er een toename in gebieden waarvan de archeologische waarde bekend is, ten opzichte van de gebieden waarvoor een archeologische verwachting geldt.

De Cultuurhistorische Beleidskaart is van opzet veranderd. De gradatie in attentiewaarden uit de vorige gebiedsgerichte beleidskaart is vervallen, en nu is er een nieuwe beleidskaart waarin objectgericht beleid (monumenten, beeldbepalende en karakteristieke panden) en gebiedsgericht beleid (beschermde gezichten en andere planologische bescherming van gebieden) worden weergegeven. Dit is dus een weergave van cultuurhistorisch beleid dat volgt uit aanwijzingen via collegebesluiten op basis van de erfgoedverordening (gemeentelijke monumenten, beeldbepalende panden), alsmede planologische bescherming via raadsbesluiten (o.a. karakteristieke panden,

gemeentelijke beschermde gezichten en cultuurhistorische gebieden), en ministeriele besluiten (rijksmonumenten en rijksbeschermde gezichten en buitenplaatsen).

De nieuwe beleidskaart hoeft dus niet inhoudelijk te worden vastgesteld want dat is impliciet op onderdelen al gebeurd: de kaart is een weergave van relevante college, raads- en ministeriele besluiten.

De cultuurhistorische kenniskaart is geactualiseerd en uitgebreid. Naast informatie uit recente onderzoeken is hier voor een groot deel ook de kennis van de inhoudelijke specialisten gebruikt.

Gebruik van de kaarten

Voor initiatiefnemers van ruimtelijke ontwikkelingen geven de beleidskaarten de archeologische en cultuurhistorische kaders weer, en/of verwijzen ze daarnaar. Zo wordt uit de Archeologische Beleidskaart duidelijk bij welke bodemingrepen uitvoering van archeologisch onderzoek verplicht is. De Cultuurhistorische Beleidskaart geeft aan waar bij ruimtelijke ontwikkelingen en bij verbouw- of sloopplannen rekening gehouden dient te worden met regels met betrekking tot cultuurhistorische waarden. Op de kenniskaart is vervolgens meer achtergrondinformatie te vinden over de cultuurhistorische en archeologische waarden die aan het beleid ten grondslag liggen. Actuele kennis- en beleidskaarten zijn dan ook van belang voor initiatiefnemers om de archeologische en cultuurhistorische waarden in een vroeg stadium van projecten mee te kunnen wegen. En om de kansen die het erfgoed biedt volop te benutten!

Verder vormt de kenniskaart een belangrijke informatiebron voor archeologisch en cultuurhistorisch onderzoek, aangezien deze de recente stand van kennis op deze vakgebieden weergeeft. Dit onderzoek kan onderdeel zijn van geplande ruimtelijke ontwikkelingen, maar het kan ook gaan om onderzoek dat binnen andere kaders wordt uitgevoerd. Ook kan de kenniskaart gebruik worden door geïnteresseerden die meer te weten willen komen over het verhaal en de identiteit van de (eigen) leefomgeving.

Omgevingswet

Op het moment van schrijven van dit geactualiseerde beleid, staat de Omgevingswet op het punt van invoering. Invoering van deze wet gaat gepaard met grote wijzigingen in de omgang met de ruimtelijke omgeving. Vanuit de nieuwe werkwijze wordt een integrale en omgevingsgerichte benadering vanuit alle betrokken disciplines gevraagd. Erfgoed heeft daarbij een richtinggevende rol. In de omgevingsvisie van de gemeente Apeldoorn is erfgoed dan ook opgenomen als uitgangspunt binnen elke fase van ruimtelijke ontwikkelingen. Op die manier vormen de bestaande historische structuren en de identiteit van de plek het startpunt voor elke ruimtelijke opgave; wat laat je staan en hoe bouw je hierop verder?; wat is de Apeldoornse ruimtelijke identiteit en hoe versterken we die? Om dit in de ruimtelijke planvorming te borgen, wordt bescherming en versterking van het erfgoed opgenomen in het omgevingsplan, zoals dat voorafgaand aan de invoering van de Omgevingswet in het bestemmingsplan gebeurt/gebeurde.

Met de Omgevingswet wordt ook de Digitale Structuur Omgevingswet (DSO) ingevoerd. Hierin worden alle noodzakelijke documenten voor de advisering op het gebied van erfgoed beschikbaar gesteld, niet alleen intern, maar ook extern. Daartoe dienen kennis, informatie en beleid op het gebied van erfgoed actueel te zijn.

Uit bovenstaande blijkt dat de archeologische en cultuurhistorische beleidskaarten belangrijke instrumenten zijn voor de advisering binnen het ruimtelijk domein. In de cultuur- en erfgoednota 'Apeldoorns Karakter' is daarom vastgelegd dat de beleidskaarten periodiek geactualiseerd dienen te worden, minimaal elke nieuwe beleidsperiode.

Leeswijzer

In de hoofdstukken 2 en 3 wordt de inhoud van de cultuurhistorische en archeologische beleidskaarten beschreven, alsmede de wijzigingen die met de huidige actualisatie in deze kaarten zijn doorgevoerd. In bijlage 1 is een uitgebreide beschrijving van de Kenniskaart Erfgoed opgenomen. Hier wordt per kaartlaag de inhoud en herkomst van de betreffende informatie beschreven. Bijlage 2 betreft het 'Handelingskader Archeologie', waarin de uitvoeringspraktijk van het archeologisch onderzoekstraject binnen ruimtelijke ontwikkelingen wordt beschreven.

2|

Beleidskaart

Cultuurhistorische

Apeldoorn is rijk aan waardevol erfgoed. Het bovengrondse ruimtelijke erfgoed duiden we aan als 'cultuurhistorie'. Daar zijn we als gemeente zuinig op, want het draagt in grote mate bij aan de uitstraling van Apeldoorn als aantrekkelijke gemeente met een rijke geschiedenis en een waardevol eigen karakter. Het is belangrijk dat bewoners dat kunnen ervaren, want het bindt hen en maakt hen trots. Bovendien vormt de cultuurhistorie ook een factor die bezoekers in de vorm van recreanten en toeristen trekt en die belangrijk is voor bedrijven en potentiële nieuwe bewoners die hechten aan een aantrekkelijke vestigingsomgeving.

Daarom wordt de cultuurhistorie actief ontsloten, zodat het beleefbaar is voor bewoners en bezoekers. Bij ruimtelijke ontwikkelingen zetten we erfgoedwaarden waar mogelijk in als identiteitsdrager en de meest waardevolle cultuurhistorie wordt actief beschermd. We ontwikkelen het cultuurhistorisch erfgoed, zodat het met de eisen der tijd kan meegroeien en nieuwe functies kan opnemen.

Wettelijk kader

Al sinds de 19de eeuw leeft in Nederland de roep om bescherming van (bovengronds) ruimtelijk erfgoed. Pas later in de 20ste eeuw is die bescherming er gekomen met de Monumentenwet en de Nationale landschappen. Wat er beschermd werd en op welke manier dat gebeurde is in de loop der tijd echter veranderd en in 2024 zal dat weer veranderen met de Omgevingswet. Sinds de late 20ste eeuw is de belangrijkste trend qua wetgeving om ruimtelijk erfgoed meer te integreren in de ruimtelijke ordening. Dat weerspiegelt ook de beweging van bescherming als losse objecten om inhoudelijke redenen, naar een meer contextgerichte bescherming ten behoeve van een betekenisvolle ontwikkeling van de omgeving. De eigen identiteit (ook wel 'het karakter' of 'het DNA') van de plek en beleving daarvan zijn een belangrijke rol gaan spelen als onderdeel van ruimtelijke ontwikkeling. Dit heeft veel te maken met de groeiende behoefte aan eigen identiteit van steden, dorpen en buurten, alsmede met de groeiende recreatie- en belevingseconomie.

Hieronder volgt een beknopte weergave van het wettelijke kader voor cultuurhistorie.

Op Europees niveau spelen de verdragen van Granada (bescherming van architectonisch erfgoed, 1994) en Faro (erfgoedparticipatie, 2005) en de Verklaring van Davos (omgevingskwaliteit, 2018) een rol.

Op nationaal niveau hebben we qua cultuurhistorie met name te maken met kaders uit de Erfgoedwet (rijks- en gemeentelijke monumenten en beschermde gezichten, en mogelijkheid gemeentelijke erfgoedbescherming via gemeentelijk verordening, 2016), de Nieuwe Wet ruimtelijke ordening (rekening houden met erfgoed in bestemmingsplannen, 2021), de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (vergunningen, 2022) en de Omgevingswet (m.i.v. 1-1-2024). In die laatste worden de meeste elementen van de eerder genoemde verdragen en wetten opgenomen (inclusief de gemeentelijke verordening, m.u.v. aanwijzing rijksmonumenten). In het bijbehorende Besluit kwaliteit leefomgeving is bepaald dat in een omgevingsplan rekening moet worden gehouden met het belang van het behoud van cultureel erfgoed

In de gemeente Apeldoorn is een en ander vastgelegd in de Monumentenverordening (2012), de Cultuur- en Erfgoednota 2021-2024 (2020) en de Omgevingsvisie 2040 (2022).

Doel van de Cultuurhistorische Beleidskaart

Het doel van de bestaande Chbk is om nieuwe ontwikkelingen te laten inspireren door cultuurhistorische waarden van de omgeving en die waarden bij voorkeur te versterken, maar ten minste om de nieuwe ontwikkelingen niet onnodig afbreuk te laten doen aan cultuurhistorische waarden. Het doel daarachter is om een hoge omgevingskwaliteit te bereiken voor de nieuwe ontwikkelingen, met een karakter dat goed past bij de plek. De ambitie is om gebieden en locaties in de gemeente op zo'n manier te ontwikkelen dat ze 'eigen' blijven, op een zinvolle manier

voortbouwend op historische fundamenten. Hiermee wordt voorkomen dat de leefomgeving anoniem wordt door ontwikkelingen die om het even waar hadden kunnen landen.

Via de Cultuurhistorische Beleidskaart en de onderliggende Kenniskaart Erfgoed kunnen initiatiefnemers in een vroeg stadium van planvorming kennisnemen van de geschiedenis en het aanwezige erfgoed van het gebied, zodat daarmee rekening kan worden gehouden en inspiratie kan worden opgedaan voor het ontwerp.

Het is belangrijk om hierbij op te merken dat erfgoed geen hindernis zou behoren te zijn, maar juist bij kan dragen aan goede en passende plannen. Thans kan een sterk 'erfgoedinclusief' ontwerp al reden zijn voor overheden om initiatieven die generiek niet toelaatbaar zijn, alsnog mogelijk te maken via maatwerk. Onder de Omgevingswet wordt dit nog sterker gestimuleerd: het zogenaamde 'werken volgens de bedoeling'. In Apeldoorn wordt dit onder andere gestimuleerd en afgewogen via het 'Wegingskader ruimtelijke initiatieven'.

Wat is de Cultuurhistorische Beleidskaart?

De eerste Chbk van Apeldoorn is al in 2006 door de gemeenteraad vastgesteld met de (erfgoed)Nota I-cultuur, samen met de Archeologische Beleidskaart. Destijds leefde de wens om meer cultuurhistorisch waardevolle gebieden in de gemeente te beschermen, zonder deze persé als beschermde gezichten aan te wijzen. Daarom werd een gebiedsgerichte beleidskaart opgesteld, op basis van een grofmazige gemeentedeekkende cultuurhistorische inventarisatie, met het doel deze als leidraad te laten dienen voor de mate van bescherming in bestemmingsplannen, conform het rijksbeleid om cultureel erfgoed meer in de ruimtelijke ordening op te nemen.

De Chbk uit 2006 gaf via drie onderscheiden attentiewaarden weer wat voor verschillende gebieden in de gemeente het niveau is voor "inbreng van cultuurhistorische waarden bij ruimtelijke plannen". In een aparte sublaag werd weergegeven welke gebieden beschermd waren als stads- en dorpsgezichten. Daarnaast was er ook een objectgerichte erfgoedbeleidskaartlaag: hierin waren beschermde bouwwerken zoals rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden opgenomen.¹ Deze kaart was een dynamische weergave van afzonderlijke besluiten m.b.t. monumenten en beeldbepalende en karakteristieke panden. In de gemeentelijke informatiewerker (RIV) waren deze kaarten (en eventuele andere kaarten) over elkaar heen te projecteren, om een breder beeld van omgevingsbeleid te krijgen.

In de nieuwe opzet gaat dit veranderen: er komt nu één integrale Cultuurhistorische Beleidskaart, zonder onderscheiden attentiewaarden. Deze nieuwe Chbk zal niet door de raad worden vastgesteld, omdat het een dynamische weergave is van verschillende relevante besluiten door het college (aanwijzingen gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden), de raad (aanwijzing beschermde gezichten en vaststelling bestemmingsplannen/omgevingsplan met karakteristieke objecten en cultuurhistorische gebieden) en de minister (aanwijzing rijksmonumenten, rijksbeschermd buitenplaatsen en rijksbeschermd gezichten). Het is niet zinvol om steeds bij zo'n besluit een nieuwe beleidskaart vast te stellen, en dat is ook niet nodig omdat het beleid niet langer meer uit de kaart zelf voortkomt: de kaart is slechts de ruimtelijke weergave van diverse relevante besluiten op basis van de beleidsnota, de erfgoedverordening en relevante wet- en regelgeving zoals de erfgoedwet en de omgevingswet.

Waarom de Cultuurhistorische Beleidskaart wijzigen?

In de Nota I-cultuur (2006) werd reeds voorzien om de kaart regelmatig te actualiseren, maar dat is, om verschillende redenen, tot op heden nog niet gebeurd. Een hedendaagse actualisatie en aanpassing van de Cultuurhistorische Beleidskaart was wederom opgenomen in de Cultuur- en Erfgoednota 2021-2024 'Apeldoorns Karakter!'. De volgende redenen lagen aan de huidige wijziging ten grondslag:

- Voor veel deelgebieden is het inzicht in cultuurhistorische waarden in de loop der jaren beter geworden door nieuw onderzoek. De bestaande kennis- en beleidskaarten uit 2006 zijn dus verouderd.

¹ In strikte zin is dat ook een laag in de cartografische benadering die het cultuurhistorische beleid per plek weergeeft, maar de term cultuurhistorische beleidskaart is in Apeldoorn sinds 2006 exclusief gebruikt voor de gebiedsgerichte kaart. Sinds 2006 is in de toelichting van bestemmingsplannen steeds verwezen naar deze cultuurhistorische beleidskaart.

- Beleid is veranderd: Hoog Soeren en radio Kootwijk zijn rijksbeschermd gezicht geworden (de gemeente wees geen nieuwe beschermd gezichten meer aan, maar het rijk nog wel).
- Het is wenselijk om gebieden die beschermd worden vanuit cultuurhistorisch belang overzichtelijk in beeld te krijgen, als toegevoegde informatielaag van de nieuwe Cultuurhistorische Beleidskaart.
- De wens is om het beleid met betrekking tot attentiewaarden te vereenvoudigen en samen te brengen in één categorie.
- Het is gewenst om in de nieuwe Cultuurhistorische Beleidskaart is de gebiedsgerichte kaart met de objectgerichte kaart samen te voegen voor een beter overzicht.

Nieuwe geïntegreerde Cultuurhistorische Beleidskaart

Er is een nieuwe geïntegreerde Cultuurhistorische Beleidskaart gemaakt, waarin rijksbeschermd en gemeentelijke beschermd gezichten, rijksbeschermd buitenplaatsen, overige via het bestemmingsplan (straks omgevingsplan) beschermd gebieden en structuren die (mede) vanuit erfgoedwaarde worden beschermd (bijvoorbeeld sprengbeken en het paleispark van Het Loo), en beschermd objecten (monumenten en beeldbepalende en karakteristieke panden) zijn weergegeven.

In deze kaart zijn niet langer de drie verschillende attentiewaarden weergegeven. Voor ruimtelijke ontwikkelingen in de hele gemeente geldt dat rekening gehouden dient te worden met de cultuurhistorische waarden van het gebied.

Deze beleidskaart wordt toegankelijk gemaakt via een openbare viewer op het internet. Daarnaast worden de diverse beschermingen ook opgenomen met aanduidingen in het Omgevingsplan, waarin ze hun feitelijke bescherming krijgen via een beschermende regeling (met uitzondering van Rijksmonumenten, die niet via de Omgevingswet maar via de Erfgoedwet zijn beschermd).

Nieuwe beleidsregel in plaats van de drie attentiewaarden

De verschillende attentiewaarden worden vervangen door een generieke beleidsregel.

In plaats van drie verschillende beleidsregels voor mate van onderzoek en rekening houden met cultuurhistorische waarde, per gebied, geldt voortaan in de hele gemeente de regel die voorheen alleen voor de middelste van de drie attentiewaarde gold:

Bij ruimtelijke ontwikkelingen is cultuurhistorische onderbouwing verplicht. Afhankelijk van deze onderbouwing kan nader onderzoek worden vereist. Er dient te worden gestreefd naar behoud, herstel en versterking van de cultuurhistorische waarden. Gebieden met hoge cultuurhistorische waarden krijgen indien relevant een beschermende regeling in het omgevingsplan.

Hiermee vervalt de categorie attentiewaarden uit de beleidskaart (want er blijft impliciet één categorie over voor het hele gemeentelijk grondgebied, dus het heeft geen zin om die te karteren). De beleidsregel wordt opgenomen in de beleidsteksten van relevante beleidsdocumenten en het Omgevingsplan. Dit nieuwe cultuurhistorische beleid zal in de periode 2024-2030 in het nieuwe omgevingsplan worden geëffectueerd met het gefaseerd gebiedsgericht actualiseren.

Kader: cultuurhistorisch onderzoek bij ruimtelijke ontwikkelingen

Bij ruimtelijke ontwikkelingen kan cultuurhistorisch onderzoek noodzakelijk zijn. In veel gevallen zal het er op neer komen dat er voor nieuwe ontwikkelingen al voldoende onderzoek is gedaan voor een initiatiefnemer om mee aan de slag te gaan. Maar het kan ook dat er nog aanvullend onderzoek moet worden gedaan dat meer ingaat op de specifieke plek of situatie. Vroeg op de hoogte zijn van de erfgoed situatie helpt initiatiefnemers en ontwerpers om ruimtelijke ingrepen in een passende richting te ontwikkelen. De bestaande beleidskaart wees daarop met een drietraps-gradatie voor de mate van noodzakelijk onderzoek en mate van rekening houden met de cultuurhistorische waarden in het plan. In het nieuwe beleid is dit voor de hele gemeente echter gelijkgetrokken teneinde het beleid te vereenvoudigen. ***. Veel ontwerpers en ontwikkelaars zijn al gewend om de historische situatie en het erfgoed in ogenschouw te nemen en in hun ontwerp te betrekken. Via de Kenniskaart Erfgoed kan men informatie vinden, maar indien gewenst worden initiatiefnemers en ontwerpers ook aanvullend door erfgoedambtenaren geholpen om bestaande kennisdocumenten te ontsluiten. Het is goed om hierbij te weten dat in de initiële initiatievenbeoordeling (projectintake PPI, straks ook via het Wegingskader ruimtelijke initiatieven) al in de pre-projectfase door erfgoedadviseurs van de gemeente wordt beoordeeld of een nieuw project past bij de erfgoedwaarden van een locatie en de

naaste omgeving, of er aanvullend onderzoek nodig is, en indien relevant worden er suggesties gedaan voor aanpassing van onderzoek en/of ontwerp. Dit is om te voorkomen dat er in een laat stadium nog onverwacht eisen of wensen komen en plannen op een onhandig moment nog moeten worden aangepast.

3 | Archeologische Beleidskaart

Archeologische erfgoed is een belangrijke bron voor het verhaal van onze (voor)geschiedenis. Lang voordat er geschreven bronnen waren, werden al sporen en vondsten in de bodem achtergelaten. En toen het schrift rond het jaar 0 door de Romeinen in Nederland geïntroduceerd werd, werd er eeuwenlang nog weinig over de gewone mens en het dagelijks leven geschreven. Door het uitvoeren van archeologisch onderzoek kan dat verhaal wél verteld worden. Vanwege dit gemeenschappelijk belang is in sinds 2007 in de Monumentenwet bepaald dat bij alle ruimtelijke ontwikkelingen rekening gehouden moet worden met vastgestelde, maar ook verwachte, archeologische waarden in de ondergrond. Deze wettelijke plicht gaat, via het overgangsrecht van de Erfgoedwet, over naar de Omgevingswet. De verantwoordelijkheid voor de borging van een goede omgang met het archeologisch erfgoed ligt bij de gemeenten. Elke gemeente is daarbij, indien inhoudelijk beargumenteerd, vrij in het bepalen van de invulling van het eigen archeologiebeleid.

Wettelijk kader

Er wordt al heel lang archeologisch onderzoek gedaan in Europa, in Nederland en in Apeldoorn, maar pas de afgelopen decennia is die aandacht geformaliseerd in verdragen, wet- en regelgeving en beleid. Uitgangspunt is daarbij behoud ter plekke (behoud *in situ*), en als dat niet mogelijk is, documenteren wat van belang is (behoud *ex situ*).

In 1992 werd het Europese Verdrag van Malta (of Valletta) door Nederland ondertekend en in 1998 geratificeerd door het parlement. Het uitgangspunt van dit verdrag is dat de restanten van vroegere samenlevingen, die overal in de bodem verborgen liggen, als gemeenschappelijk Europees erfgoed beschermd en beheerd moeten worden. Het verdrag is integraal na te lezen op www.cultureelerfgoed.nl. De belangrijkste uitgangspunten voor Nederland zijn:

- Streven naar conservering en instandhouding van archeologisch erfgoed, bij voorkeur *in situ*, dus in de bodem. (artikel 4);
- Archeologen tijdig betrekken bij het planningsbeleid en ontwikkelingsprojecten, zodat er nog tijd en ruimte is voor archeologievriendelijke alternatieven en zorgen voor stelselmatig overleg van archeologen, stedenbouwkundigen en planologen (artikel 5);
- De verstoorder van de bodem betaalt voor het doen van onderzoek, opgravingen en het documenteren van archeologische waarden, ook wanneer behoud *in situ* niet mogelijk is (artikel 6);
- Overheden verzorgen voorlichtingscampagnes over archeologie en maken archeologische vindplaatsen en vondsten beschikbaar voor het publiek (artikel 9);

Aangezien dit verdrag geen rechtstreekse werking heeft, zijn de verplichtingen in de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) uitgewerkt. Het wetsvoorstel is in 2003 ingediend en de wet is op 1 september 2007 in werking getreden. De Wamz is een wijzigingswet en regelt het aanpassen van de Monumentenwet uit 1988, de Wet Milieubeheer, de Woningwet en de Ontgrondingenwet aan het Verdrag van Malta. Daarmee vormde de Monumentenwet het wettelijk kader. In de op 1 juli 2008 in werking getreden nieuwe Wet ruimtelijke ordening (nWRO) en de op 1 oktober 2010 van kracht geworden Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), is rekening gehouden met de nieuwe Monumentenwet.

Met de herziening van de Monumentenwet door de Wamz zijn de bevoegdheden op het gebied van behoud en beheer van het bodemarchief en archeologie voor het overgrote deel naar de gemeente gedecentraliseerd. Artikel 38a van de Monumentenwet verplicht de gemeenteraad om bij het vaststellen van bestemmingsplannen en beheersverordeningen 'rekening te houden met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten'.

Op 1 juli 2016 is de Monumentenwet vervallen. Een deel van de wet is overgegaan naar de Erfgoedwet en een ander deel, het deel dat betrekking heeft op de besluitvorming in de fysieke leefomgeving, zal worden opgenomen in de Omgevingswet (op moment van opstellen van onderhavig beleid was de Omgevingswet nog niet van kracht). Tot de inwerkingtreding van de

Omgevingswet blijven de betreffende onderdelen van kracht en zijn deze opgenomen in het Overgangsrecht in de Erfgoedwet.

De gemeentelijke taak

De gemeente heeft de taak de omgang met archeologie vast te leggen in bestemmingsplannen/het omgevingsplan en verordeningen, zodat via een vergunning met voorschriften de gewenste omgang met archeologie kan worden opgelegd. Of er sprake is van een behoudenswaardige vindplaats en of er archeologisch onderzoek nodig is, is primair aan de (gemeentelijke) overheid om vast te stellen en wordt het selectiebesluit genoemd.

In de gemeente Apeldoorn zijn de relevante regels ten aanzien van de archeologische monumentenzorg vastgelegd in de Cultuur- en Erfgoednota 'Apeldoorns Karakter!', de Erfgoedverordening (voorheen Monumentenverordening), de bestemmingsplannen/het omgevingsplan, de Archeologische Beleidskaart en deze toelichting daarop.

De gemeente Apeldoorn is, zoals elke gemeente, verantwoordelijk voor haar eigen ruimtelijke ordening en stelt daartoe bestemmingsplannen op. Op basis daarvan en rekening houdende met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur mag de gemeente haar eigen beleidsinhoudelijke en financiële afwegingen over archeologie maken. Voorwaarde is dat het vrijstellingsbeleid archeologisch-inhoudelijk is onderbouwd en bestuurlijk is vastgesteld.

Sinds 1 januari 2008 wordt in de bestemmingsplannen van de gemeente Apeldoorn door middel van een dubbelbestemming of een aanduiding het doen van archeologisch onderzoek voorafgaand aan bodemingrepen geborgd. Sinds 2010 is dit, voor die gebieden waar het nog niet in het bestemmingsplan verwoord is, ook geregeld via de Erfgoedverordening (voorheen Monumentenverordening). Als de in het bestemmingsplan of in de Erfgoedverordening verwoorde vrijstellingen niet van toepassing zijn, moet iedereen die in Apeldoorn wil graven daar een omgevingsvergunning voor aanvragen. Meestal is voor het verkrijgen van zo'n vergunning het doen van archeologisch onderzoek nodig.

Als archeologisch onderzoek nodig is, dan mag dit alleen worden verricht door gecertificeerde bedrijven en overheidsinstellingen, zoals vastgelegd in de Erfgoedwet. In de praktijk zijn dat archeologische bedrijven, universiteiten en enkele gemeenten. Doorgaans wordt een gespecialiseerd bureau in de arm genomen als er archeologisch onderzoek gedaan moet worden. Gemeente Apeldoorn voert zelf geen archeologisch veldonderzoek uit.

Wat is de Archeologische Beleidskaart?

De Archeologische Beleidskaart geeft voor het gehele grondgebied van de gemeente Apeldoorn vlakdekkend de archeologische (verwachtings)waarde weer. Op basis van de (verwachtings)waarde op de beleidskaart wordt in het bestemmingsplan/omgevingsplan rekening gehouden met (vastgestelde of verwachte) archeologische waarden in de ondergrond. Ter bescherming van deze waarden worden regels in het bestemmingsplan/omgevingsplan opgenomen die in bepaalde gevallen verplichten tot het uitvoeren van een archeologisch onderzoek. Na de invoering van de Wet Archeologische Monumentenzorg in september 2007 is vanaf 1 januari 2008 op deze wijze in alle bestemmingsplannen/het omgevingsplan rekening gehouden met de aanwezige of te verwachten archeologische waarden. Op deze manier wordt door de gemeente Apeldoorn voldaan aan de eisen van de Monumentenwet/Erfgoedwet/Omgevingswet, de Wet ruimtelijke ordening en het Besluit ruimtelijke ordening, terwijl tegelijkertijd een goede gemeentelijke balans is aangebracht tussen het behoud van archeologische informatie (de zorg voor het bodemarchief) en economisch-maatschappelijke criteria (tijd, kosten, procedures, regeldruk – zowel voor de initiatiefnemer als voor de bevoegde overheid).

Er hoeft niet altijd archeologisch onderzoek plaats te vinden. Om te voorkomen dat de initiatiefnemer onevenredig zwaar belast wordt met kosten voor archeologisch onderzoek is artikel 41a van de Monumentenwet vastgesteld, welke zal worden overgenomen in de Omgevingswet, en tot die tijd is opgenomen in het overgangsrecht in de Erfgoedwet. Dat artikel bepaalt dat, tenzij een gemeente anders bepaalt, bij grondverstoring van 100 m² of minder de Monumentenwet niet van toepassing is. Wordt er op grotere schaal ingegrepen, dan geldt dat er archeologisch onderzoek moet worden gedaan om een omgevingsvergunning te kunnen krijgen. Als de gemeente geen eigen beleid zou voeren op het gebied van de archeologische monumentenzorg, zou deze basisregel van de Monumentenwet altijd gelden. Gelukkig is het mogelijk om meer maatwerk te bieden. Gemeente Apeldoorn kiest voor een genuanceerde uitwerking, die voor een klein deel strenger is dan de wet,

maar voor grote delen juist soepeler. Uitgangspunt daarbij is: streng waar het moet, maar soepel waar dat kan. De keuze van de gemeente om af te wijken van de basisregel uit de Monumentenwet wordt in deze toelichting op de beleidskaart in samenvattende vorm onderbouwd.

De Archeologische Beleidskaart is het gehele grondgebied van de gemeente Apeldoorn verdeeld over verschillende beleidscategorieën. Aan deze categorieën zijn regels verbonden, die aangeven bij welke mate van bodemverstoring archeologisch onderzoek noodzakelijk is. In gebieden met een hoge archeologische (verwachtings-)waarde is archeologisch onderzoek al noodzakelijk bij relatief kleine bodemverstoringen, terwijl in gebieden met een lagere archeologische (verwachtings-)waarde relatief grote ingrepen mogelijk zijn zonder archeologisch onderzoek.

Eerdere archeologische beleidskaarten

In 2006 is de eerste gemeentelijke beleidskaart van Apeldoorn vastgesteld. Vanwege voortschrijdend inzicht is bij de actualisatie van de beleidskaart in 2015 een heroverweging gemaakt van de beleidsregels. Met name bij kleine initiatieven bleek de onderzoekslast vaak niet op te wegen tegen de archeologische kenniswinst. Daarom is besloten om meer variatie in de beleidsregels aan te brengen. Waar weinig archeologische kenniswinst verwacht wordt, zijn de regels versoepeld, terwijl in gebieden waar bekend is dat archeologische waarden aanwezig zijn strengere maatvoering worden gehandhaafd.

Voor een gedegen onderbouwing van het nieuwe beleid is in de periode 2011-2012 de archeologische kenniskaart opgesteld (zie bijlage 1). Deze vormt de basis voor de in 2015 opgestelde beleidskaart.

De huidige geactualiseerde Archeologische Beleidskaart 2023 zal, na invoering van de Omgevingswet, worden verwerkt met beleidsregels in het omgevingsplan, zoals dat daarvoor gebeurde in de bestemmingsplannen. In het omgevingsplan/bestemmingsplan is dan te lezen bij welke bodemingrepen een vergunning aangevraagd moet worden en archeologisch onderzoek nodig is.

Waarom deze actualisatie?

De archeologische beleidskaart 2015 was gebaseerd op de archeologische kenniskaart. Aangezien de archeologische kennis van de gemeente sterk is toegenomen, en toe blijft nemen, is periodieke actualisatie van de beleidskaart noodzakelijk. Uitgangspunt is dat de kaart elke gemeentelijke beleidsperiode wordt geactualiseerd, zoals opgenomen is in de Cultuur- en Erfgoednota 2021-2024 'Apeldoorns Karakter!'. Daarmee blijft het beleid aansluiten op de actuele kennis van de archeologie van Apeldoorn.

Wat verandert er bij de actualisatie van de beleidskaart 2023?

Sinds 2015 is veel nieuwe archeologisch informatie aan het licht gekomen. Deze informatie is verwerkt in de geactualiseerde kenniskaart en op basis daarvan is de beleidskaart 2023 opgesteld. Doordat steeds meer informatie beschikbaar is over vindplaatsen, voor steeds grotere gebiedsdelen, is het beleid in toenemende mate gebaseerd op kennis en in mindere mate op het theoretische archeologisch verwachtingsmodel. Dit betekent dat de omvang en begrenzingen van de verschillende beleidscategorieën zijn veranderd. Wat dit precies betekent, staat hieronder uitgelegd. In de tekst is weergegeven welke archeologische informatie in welke beleidscategorie is verwerkt, evenals de wijze waarop deze ruimtelijk in de kaart zijn opgenomen.

Een andere belangrijke wijziging betreft de naam van de verschillende categorieën. Waar bij de beleidskaart 2015 werd uitgegaan van een categorienummer met daarbij een beknopte inhoudelijk omschrijving, is er bij de beleidskaart 2023 voor gekozen enkel de categorienummering te gebruiken. Hoewel de omschrijving voor veel gebruikers waarschijnlijk zeer herkenbaar zal zijn, dekt deze niet langer de volledige inhoud van, en het onderscheid tussen, de verschillende categorieën. Voortaan zal daarom enkel nog de categorienummering worden gehanteerd, zonder nadere omschrijving. De bijbehorende vrijstellingsregels per categorie blijven ongewijzigd.

Waren in de vorige beleidskaart sprake van zes categorieën, daar is bij deze actualisatie een zevende categorie (categorie 0) aan toegevoegd. Deze categorie omvat de gebieden waarvoor reeds archeologisch onderzoek is uitgevoerd. Wat beleid betreft is dit een maatwerkategorie; voor

informatie over de noodzaak voor uitvoering van verder archeologisch onderzoek in deze gebieden dient contact opgenomen te worden met de Sectie Archeologie van de Gemeente Apeldoorn.

Voor beleidscategorie 5 wordt een beleidswijziging doorgevoerd. De vrijstellingsgrens blijft ongewijzigd (bij bodemingrepen dieper dan 35 cm over een oppervlakte groter dan 2.500 m² is een vorm van archeologisch onderzoek noodzakelijk), maar in het archeologisch onderzoeksproces wordt hier meer keuzevrijheid bij de initiatiefnemer gelegd. Er kan gekozen worden voor het regime 'vrijgeven onder voorwaarden', waarbij het archeologisch onderzoek in de vorm van een archeologische begeleiding kan worden uitgevoerd in de uitvoeringsfase van een project. Een initiatiefnemer kan er ook voor kiezen het reguliere onderzoekstraject in de vroege fase van de ruimtelijke ontwikkeling uit te laten voeren. Eerst vindt dan een bureau- en booronderzoek plaats, waarna eventuele benodigd vervolgonderzoek plaatsvindt.

Bovenstaande keuzemogelijkheid biedt initiatiefnemers meer keuzevrijheid in het archeologisch onderzoeksproces, waardoor meer flexibiliteit in de ruimtelijke planvorming wordt geboden. Dit is een koerswijziging in het beleid, waarbij meer verantwoordelijkheid voor het archeologisch proces bij de initiatiefnemer wordt gelegd.

Dit leidt tot de volgende indeling van beleidscategorieën:

Archeologische Beleidskaart 2015	Archeologische Beleidskaart 2023	Beleid (vrijstellingsregels)
n.v.t.	Categorie 0	Maatwerk: neem contact op met de Sectie Archeologie van de gemeente Apeldoorn
Categorie 1: Terrein met monumentale archeologische waarden	Categorie 1	In principe geen bodemingrepen mogelijk
Categorie 2: Terrein met vastgestelde archeologische waarden	Categorie 2	Archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -mv over een oppervlakte groter dan 50 m ²
Categorie 3: Terrein met archeologische waarden	Categorie 3	Archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -mv over een oppervlakte groter dan 100 m ²
Categorie 4: Zone met (middel) hoge archeologische verwachting	Categorie 4	Archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -mv over een oppervlakte groter dan 500 m ²
Categorie 5: Zone met lage archeologische verwachting	Categorie 5	Vrijgeven onder voorwaarden bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -mv over een oppervlakte groter dan 2500 m ² .
Categorie 6: Zone met geen archeologische verwachting	Categorie 6	Geen onderzoek noodzakelijk, ongeacht de omvang van de bodemingreep

Tabel : vergelijking van de verschillende beleidscategorieën uit de beleidskaarten van 2015 en 2023, met de bijbehorende beleidsregels

Anders dan bij eerdere versies van de Archeologische Beleidskaart Apeldoorn zijn de beleidscategorieën niet direct gekoppeld aan de archeologische waarde of verwachting, maar aan de ondergrenzen (in oppervlakte en diepte van de geplande verstoring) waarboven archeologisch vooronderzoek vereist is voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning (zie ook voorgaande paragraaf). Hiermee is de omvang van een archeologische vindplaats ook van invloed: relatief kleine of smalle archeologische fenomenen die onder andere met het gebruik van steeds geavanceerde hoogtereliëfanalyses (AHN) in kaart kunnen worden gebracht (denk bijvoorbeeld aan ijzerkuilen en karrensporen) maken het noodzakelijk de ondergrenzen voor een onderzoeksverplichting naar beneden bij te stellen. De kans dat dergelijke archeologische waarden door relatief kleine bodemingrepen worden verstoord is immers voorstelbaar.

Vrijstellingsdiepte

Voor het merendeel van de beleidscategorieën geldt dat voor normaal grondgebruik tot 35 centimeter diepte archeologisch onderzoek niet nodig is. Het is geen doen om voor elke schop en voor elke ploeg die de grond in gaat archeologisch onderzoek te eisen. Natuurlijk kunnen er best archeologische sporen en vondsten, zeker uit latere periodes, in de toplaag van het land zitten. Maar in Apeldoorn willen we dat normaal gebruik van de bodem gewoon mogelijk is. Vandaar dat er een algemene vrijstelling is voor vrijwel het gehele grondgebied van de gemeente: tot 35 centimeter beneden het maaiveld mag de bodem verstoord worden, zonder dat er archeologisch onderzoek gedaan hoeft te worden. Het gaat dan om normaal grondgebruik, zoals ploegen, omspitten, etcetera. Waarom tot 35 centimeter? In de toplaag tot 35 centimeter zijn in een groot deel van de gemeente al zoveel bodemverstoringen uitgevoerd, dat verdere verstoring doorgaans niet leidt tot een verstoring van intacte archeologische vindplaatsen. Zou de algemene vrijstelling dieper gaan, dan zou dat tot verlies van archeologische vondsten en kennis leiden.

Kader: De diepte van sporen en vondsten in de grond

Archeologisch onderzoek houdt zich bezig met de sporen en vondsten die zich in de grond bevinden. Deze kunnen in alle tijden, van de Steentijd tot aan gisteren, ontstaan zijn. Meestal wordt de bodem na gebruik weer bewerkt, bijvoorbeeld als landbouwgrond of om opnieuw op te wonen. Met dit gebruik ontstaat een bovenste leeflaag, ook wel de bouwvoor genoemd. Oudere sporen en vondsten worden daarmee afgedekt. Op de Veluwe zijn veel gebieden al eeuwenlang als heide of bos in gebruik. Dan kan het zijn dat de afdekkende laag maar heel dun is, en dat het huidige maaiveld vrijwel gelijk is aan het maaiveld van duizenden jaren geleden. In de rest van de gebieden is de bouwvoor meestal wel 35 cm of dieper. Dat betekent dat bij bodemingrepen in die bovenste 35 cm vrijwel geen archeologische lagen worden geraakt. Daarom is besloten dat bodemingrepen tot een diepte van 35 cm vrijgesteld zijn van archeologisch onderzoek. Dit geldt niet voor archeologische monumenten en bij grootschalig grondverzet in gronden met de bestemming natuur. Omdat het archeologisch niveau in deze gebieden meestal veel hoger ligt, zal daar altijd sprake zijn van maatwerk.

Afbeelding kader grondsporen

Schematische weergave hoe grondsporen kunnen ontstaan.

Op bovenstaande regel is één uitzondering: op of in archeologische monumenten (wettelijke rijksmonumenten en gemeentelijk monumenten) mag de bodem zonder vergunning niet verstoord worden.

In 2011 werden de data van de AHN2 voor de gemeente Apeldoorn beschikbaar. De AHN2 is een digitale hoogtekarta van Nederland, die tot op 5 cm nauwkeurig de hoogte van het maaiveld weergeeft. De gemeente beschikt over deze kaart en hanteert de vastgestelde maaiveldhoogte van de AHN2 als uitgangspunt voor de vrijstelling van 35 centimeter. Als er in de loop der jaren meer dan 35 cm onder deze vastgestelde maaiveldhoogte gegraven wordt, is er een archeologisch onderzoek nodig. De gemeente kan hierop handhaven. De kaart kan op verzoek bij de gemeente ingezien worden, ook kan deze digitaal bekeken worden op: www.ahn.nl

Toelichting op de beleidscategorieën

De Archeologische Beleidskaart 2023 moet, net als eerdere versies, gezien worden als een afgeleide van tal van onderliggende kaartlagen met archeologische, cultuurhistorische en landschappelijke data. Al deze kaarten (en meer) zijn als afzonderlijke kaarten opgenomen als onderdeel van de Kenniskaart Erfgoed (zie bijlage 1). Hieronder wordt per beleidscategorie uitgesplitst welke kaartlagen uit de kenniskaart in deze categorie zijn verwerkt. De vele afzonderlijke gebieden op de beleidskaart zijn dikwijls het resultaat van veel al dan niet overlappende vlakken van elementen afkomstig van diverse kaartlagen van de kenniskaart. Waar op de beleidskaart sprake is van één enkel vlak van een bepaalde beleidscategorie, kunnen daar meerdere overlappende elementen uit de

kenniskaart aan ten grondslag liggen. Een aldus samengesteld gebied van een bepaalde beleidscategorie, dat valt binnen een gebied van een lagere beleidscategorie, is vervolgens uitgesneden uit de laatste. Hiermee is dus altijd sprake van maar één beleidscategorie op een bepaalde locatie binnen de gemeentegrenzen, gebaseerd op de hoogste (verwachtings)waarde die uit de verschillende lagen van de kenniskaart naar voren komt.

Bij het samenvoegen van gebieden uit verschillende kaartlagen is het onvermijdelijk dat achterliggende gegevens van de betreffende kaartlagen uit de kenniskaart achterwege gelaten moet worden, anders zou de beleidskaart onleesbaar en onwerkbaar worden. Op de beleidskaart gaat het eerst en vooral om het gemeentelijke beleid (grofweg: wel of geen archeologisch onderzoek bij bodemingrepen van bepaalde verstoringsdiepte en -omvang) binnen een bepaalde gebied in de gemeente. Alle achterliggende informatie kan vervolgens door raadpleging van de kaartlagen uit de kenniskaart ingezien worden.

Hieronder volgt een uiteenzetting van de verschillende beleidscategorieën en de bijbehorende kaartlagen uit de kenniskaart.

categorie	kaartlagen kenniskaart
0	onderzoeksmeldingen (ARCHIS3)
1	archeologische rijksmonumenten (landelijk monumentenregister)
2	AHN-analyse (Van Willigen, 2022; gedeeltelijk) Archeologische Monumentenkaart (AMK) Celtic Fields (Erfgoed Gezocht) CH_Historische_Locaties CH_Molens IJzerkuilen_2012 Vondstmeldingen (ARCHIS3; gedeeltelijk)
3	Oude Akkergronden 2022 Enkrand Bebouwingscontour Enkrand_Erven
4	Beken Verwachtingsmodel
5	Verwachtingsmodel
6	Topografische kaart

Tabel : onderliggende kaartlagen kenniskaart per beleidscategorie

Categorie 0 > maatwerk

Dit is een nieuwe categorie op de Archeologische Beleidskaart. Het gaat om alle gebieden binnen de gemeente waar enige vorm van archeologisch (voor-)onderzoek is verricht en die als zodanig zijn aan- en afgemeld in het landelijke ARCHIS 3. Deze gebieden worden voor aanvang van het onderzoek door de uitvoerder ervan in ARCHIS digitaal getekend als onderdeel van een onderzoeksmelding. Deze onderzoeksmeldingsgebieden (stand 30 november 2020) zijn als zones met beleidscategorie 0 op de beleidskaart opgenomen. Omdat binnen deze gebieden al archeologisch onderzoek is uitgevoerd, is bij de gemeente actuele archeologische en/of bodemkundige informatie beschikbaar die inzicht geeft in de archeologische (verwachtings-)waarden. Deze informatie is vrijwel per definitie relevanter dan de informatie waarop andere beleidscategorieën zijn gebaseerd; er zijn immers recentere en specifiekere gegevens voor handen. Naast gebruik van het selectiebesluit (zie kenniskaart) zal bij ontwikkelingen in gebieden met beleidscategorie 0 altijd contact opgenomen moeten worden met de Sectie Archeologie van de Gemeente Apeldoorn.²

Categorie 1 > geen bodemingrepen

² Deze selectiebesluiten worden momenteel gedigitaliseerd en gearhiveerd en zullen in de nabije toekomst via een hyperlink in de onderzoeksgebieden voor professionals of eventueel deels openbaar toegankelijk zijn. De noodzaak contact op te nemen met de Sectie Archeologie van de gemeente bij planvorming in dergelijke gebieden blijft evenwel bestaan.

Categorie 1 omvat de archeologische monumenten. Op het moment van opstellen van deze beleidskaart betreft dit enkel de beschermde archeologische Rijksmonumenten zoals opgenomen in het landelijke monumentenregister, beheerd door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). De begrenzings van deze gebieden zijn afkomstig van de RCE. In de toekomst zullen aan deze categorie mogelijk ook gemeentelijke archeologische monumenten worden toegevoegd. Op het moment van opstellen van deze beleidskaart waren nog geen gemeentelijke archeologische monumenten aangewezen.

Op deze terreinen is het vrijwel zeker dat bij grondwerkzaamheden schade aan de archeologische vindplaats toegebracht wordt. Daarom is hier geen vrijstelling mogelijk. Voor grondwerkzaamheden op deze terreinen is in principe een monumentenvergunning nodig, waarbij, afhankelijk van het grondverzet, een archeologisch onderzoek nodig is. Dit geldt niet als bij de aanwijzing van een archeologisch monument of bij een vergunning tot wijziging ervan, vastgelegd wordt voor welke werkzaamheden geen vergunning meer nodig is.

Categorie 2 > bodemingrepen tot 50 m²

Categorie 2 is gebaseerd op verschillende kaartlagen uit de kenniskaart, waarin de volgende archeologische fenomenen zijn geregistreerd:

AHN2 Van Willigen

De archeologische en/of cultuurhistorische fenomenen die uit deze AHN-analyse naar voren zijn gekomen, zijn vertaald naar de Archeologische Beleidskaart. Omdat het gaat om lijnelementen, zijn ze omgezet naar vlakken gebruikmakend van een buffer van 10 m aan weerszijden. Het gaat om de volgende legenda-eenheden:

AHN-analyse – Archeologie en CH

dam
eendenkooi
grafheuvel
ijzerkuilen
karrenspoor
leemkuil
meiler
raatakker
ringwal
schaapskooi
traa
wal

AHN-analyse -- Conflict

barak
kogelvanger
krater
loopgraaf
loopgraaf WOII
militair 1900
schans
schietbaan
stelling
WOII
WOII Flak

Archeologische monumenten (AMK)

De status van de terreinen wordt niet meer actief beheerd en bijgehouden, maar omdat nog steeds vrijwel zeker is dat deze terrein archeologische vindplaatsen herbergen, zijn ze (stand mei 2011) wel opgenomen op de beleidskaart.

Celtic Fields Erfgoed gezocht

Zowel in de hierboven beschreven AHN-analyse alsook in het project Erfgoed Gezocht zijn verschillende (mogelijke) celtic fields geïdentificeerd. Daarbij bestaat een grote overlap tussen de gegevens uit de beide kaartlagen. Op de beleidskaart zijn beide opgenomen in categorie 2 en waar overlappend samengesmolten.

CH_Historische_locaties³

Op deze kaartlaag zijn gebieden opgenomen waar archeologische resten van diverse aard in de ondergrond worden verwacht op basis van historische gegevens, met name oude kaarten en registers.

De locaties zijn op twee verschillende manieren op de kenniskaart weergegeven. Waar de locaties te koppelen zijn aan de verkaveling zoals op het kadastraal Minuutplan uit 1811-1832 komt het gebied op de nieuwe beleidskaart overeen met de perceelsgrenzen. Daar waar er geen directe koppeling te maken was met percelen op het Minuutplan, is een cirkel met een straal van 50 m aangehouden als locatie. Bij de huidige actualisatie is het aantal locaties dat met een cirkel zijn aangeduid sterk teruggebracht, omdat het Minuutplan inmiddels als gedigitaliseerde ondergrond beschikbaar is.

Voor toepassing op de beleidskaart hebben de perceelslocaties (en dus niet puntlocaties met een buffer van 50 m) een buffer van 10 m meegekregen teneinde eventuele onregelmatigheden en/of meetfouten (bij het georefereren) van het minuutplan te ondervangen.

CH_Molens

In deze kaartlaag zijn de bekende molenlocaties opgenomen. Ook voor deze kaartlaag is waar mogelijk de begrenzing van het kadastrale Minuutplan 1811-1832 gebruikt. Voor de overige locaties is ook hier gebruikt gemaakt van een buffer met een straal van 50 m.

Voor toepassing op de beleidskaart hebben de perceelslocaties (en dus niet puntlocaties met een buffer van 50 m) een buffer van 10 m meegekregen teneinde eventuele onregelmatigheden en/of meetfouten (bij het georefereren) van het minuutplan te ondervangen.

IJzerkuilen_2012

Als onderdeel van de Kenniskaart 2012 zijn ijzerwinningskuilen op de kaart gezet. Deze zijn vervolgens verwerkt in de Archeologische Beleidskaart 2015 (Categorie 2). De kaartlaag is ook weer op de beleidskaart 2023 meegenomen. Net als bij de *celtic fields* (zie boven) geldt dat er een overlap kan zijn met gebieden die op basis van de AHN-analyse van Van Willigen als ijzerkuil zijn aangemerkt. Waar er overlap is, zijn gebieden samengesmolten.

De locaties zijn op de kaartlaag van de kenniskaart opgenomen als puntlocaties. Voor vertaling naar de Archeologische Beleidskaart 2023 hebben ze een buffer gekregen met een straal van 10 m. Op de beleidskaart 2015 was dat nog 30 m.

Vondstmeldingen

Met name uit ARCHIS, maar uit ook diverse inventarisaties komen vondstlocaties naar voren die voor archeologische vindplaats kunnen doorgaan. Voor de gemeente Apeldoorn waren er in eind 2020 747 vondstlocaties in ARCHIS geregistreerd. Hier zijn dus ooit archeologische vondsten gedaan (in de meest brede zin van het woord; het kan ook gaan om grondsporen of landschappelijke fenomenen die mogelijk wijzen op een vindplaats).

Het onderscheid tussen een waarneming van archeologische resten en een archeologische vindplaats is enigszins arbitrair. De vondst van een enkele scherf op een bepaalde locatie maakt van die locatie nog niet meteen een archeologische vindplaats in de zin van een nederzetting, grafveld of plek waar ambachtelijke activiteiten hebben plaatsgevonden (denk bijvoorbeeld aan ijzerproductie). Bovenstaand onderscheid is niet helemaal weg te poetsen, maar met twee kleine ingrepen in de dataset kunnen de meest onzekere vondstlocaties wel geëlimineerd worden. Van de resterende vondstlocaties kan met meer zekerheid worden aangenomen dat het daadwerkelijk gaat om een archeologische vindplaats. De twee ingrepen zijn:

³ In eerder versies van de kenniskaart/beleidskaart is deze laag 'Historische boerderijen' genoemd. Omdat er ook andere historische elementen in zijn opgenomen dan alleen boerderijlocaties, zoals galgenberg, adellijk huis, herberg, is de kaartlaag hernoemd.

- verwijderen van vondstlocaties met een zogenaamde administratieve plaatsing (afgeronde coördinaten).
- vondstlocaties die alleen uit vondsten bestaan met een zeer brede datering. Zoals natuursteen dat gedateerd is van Steentijd tot Nieuwe tijd. Dit heeft dermate weinig informatiewaarde, dat vooralsnog niet van een vindplaats wordt uitgegaan. Alle vondstlocaties waarvan alle gedateerde vondsten een begin- en einddatering kennen met meer dan één tussenliggende ABR-periode zijn gedeselecteerd.

Aldus blijven alsnog 712 vondstlocaties over. Overigens zijn bij de vertaling naar de beleidskaart veel van deze vondstlocaties 'opgenomen' in grotere gebieden met een gelijke of hogere beleidscategorie, met name AMK-terreinen. Omdat vondstlocaties in ARCHIS puntlocaties zijn, zijn ze voor vertaling naar de beleidskaart omgezet naar cirkels met een straal van 50 m.

Bovenstaande gebieden betreffen allen gebieden waarvan bekend is, of zeer aannemelijk is, dat archeologische waarden aanwezig zijn. Voor deze gebieden kiest de gemeente ervoor toch een beperkte vrijstelling mogelijk te maken. Daarbij wordt aangesloten bij de maatvoering die, na invoering van de Wabo, voor vergunningsvrij bouwen geldt: bij verstoringen tot 50 m² hoeft er geen archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden. Als blijkt dat een vindplaats te kwetsbaar is om in deze categorie te vallen, dan kan de vindplaats worden aangewezen als gemeentelijk archeologisch monument.

Categorie 3 > bodemingrepen tot 100 m²

Onder deze categorie vallen gebieden die samenhangen met oude akkers, enken en historische omliggende bebouwing. Deze gebieden zijn zowel relevant vanuit het oogpunt van cultuurhistorie als archeologie. De relevantie voor de archeologische verwachting en daarmee het archeologisch beleid is tweeledig. De plekken waar in de Middeleeuwen grote akkercomplexen ontstonden waren over het algemeen toch de van oudsher vruchtbaardere delen van landschap, veelal door de combinatie van bodemsamenstelling, waterhuishouding, hoogteligging en reliëf. Zeer regelmatig blijkt dan ook uit archeologisch onderzoek dat deze gebieden ook vóór de Middeleeuwen aantrekkelijk waren voor bewoning en beakkering. Daarnaast zijn veel oude akkers (enken) door langdurige plaggenbemesting in de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd geleidelijk aan opgehoogd, waardoor oudere vindplaatsen zijn afgedekt en aldus relatief beschermd zijn voor latere groundbewerkingen. De gebieden van categorie 3 op de beleidskaart zijn samengesteld uit de volgende drie kaartlagen.

Oude Akkergronden 2022

De oude akkergronden zijn uit de kenniskaart overgenomen als categorie 3 op de beleidskaart. Hierbij is geen buffer toegepast.

Enkrand bebouwingscontour

Deze kaartlaag is samengesteld als onderdeel van de Kenniskaart 2012 en is vervolgens meegenomen in de Archeologische Beleidskaart 2015. Het heeft daarbij dezelfde beleidscategorie toegekend gekregen als de enken (Categorie 3). Deze kaartlaag is ongewijzigd overgenomen op de nieuwe beleidskaart.

Enkrand_erven_nw

Met het toevoegen van enkele oude akkers die niet als enkeerdgrond op de bodemkaart zijn opgenomen, maar wel op oude kaarten zijn aangeduid (zie boven) zijn tevens de daarbij horende erven op het Minuutplan 1811-1832 getraceerd en gebruikt als aanvulling op de bestaande enkrandbebouwing.

In bovenstaande gebieden kan relatief kleinschalig archeologisch onderzoek grote kenniswinst opleveren. Bovendien is de kans zeer aannemelijk dat bij bodemingrepen archeologische waarden worden aangetroffen. In deze gebieden is aangesloten bij de algemene vrijstelling zoals deze was opgenomen in de Monumentenwet (100 m²).

Categorie 4 > bodemingrepen tot 500 m²

In categorie 4 zijn zowel bekende archeologische structuren opgenomen (beken) als een theoretische archeologische verwachting.

Beken

Op de Archeologische Beleidskaart 2015 hebben de Apeldoornse beken geen plek gekregen. Dat was een omissie: op de Archeologische Beleidskaart 2023 zijn ze weer terug. Gegraven sprengbeken kunnen zelf als archeologische fenomeen worden beschouwd, terwijl zowel deze gegraven beken als natuurlijke beken ook tal van archeologische resten kunnen herbergen: beschoeiingen, vaartuigen, afvaldumps, resten van watermolens etc. Beide redenen rechtvaardigen een plek voor beken op de beleidskaart.

De beken betreffen lijnelementen, die met een buffer van 10 m zijn opgenomen in de beleidskaart. Met een buffer wordt de breedte van de beek meer rechtgedaan dan met een lijn zonder geografische dimensie. Tegelijkertijd worden met een buffer eventuele cartografische onnauwkeurigheden ondervangen.

Verwachtingsmodel

Beleidscategorieën 4 en 5 zijn, op de hierboven beschreven historische beken na, gebaseerd op een de het theoretisch archeologisch verwachtingsmodel (zie bijlage 1).

In categorie 4 zijn de gebieden opgenomen die in het theoretisch verwachtingsmodel worden aangeduid als zones met (middel)hoge verwachting (zie bijlage 1). Dit betreft gebieden waar resten van verspreide begraving, bewoning en landgebruik voorafgaande aan de dorpsvorming in de Late Middeleeuwen worden verwacht. De dichtheid van deze vindplaatsen is groter dan in de verwachtingszones van categorie 5.

Categorie 5 > Vrijgeven onder voorwaarden

Categorie 5 bestaat uit terreinen die in het theoretisch verwachtingsmodel zijn aangeduid als zone met lage archeologische verwachting. Deze gebieden zijn niet 'archeologisch leeg', maar de dichtheid van archeologische vindplaatsen in deze gebieden is naar verwachting laag. Daardoor is de kans klein dat er iets gevonden wordt bij bodemingrepen tot 2.500 m².

Voor beleidscategorie 5 is een inhoudelijk beleidswijziging doorgevoerd; in het archeologisch onderzoeksproces wordt hier meer keuzevrijheid bij de initiatiefnemer gelegd. Enerzijds kan hier gekozen worden voor het reguliere onderzoekstraject in de vroege fase van de ruimtelijke ontwikkeling: bureau- en booronderzoek en eventuele benodigde vervolgstappen in het kader van de omgevingsplanwijziging of omgevingsvergunningsaanvraag. Anderzijds kan gekozen worden voor het regime 'vrijgeven onder voorwaarden': het archeologisch onderzoek wordt in dat geval uitgesteld tot de uitvoeringsfase van het project en uitgevoerd in de vorm van een archeologische begeleiding.

Bovenstaande keuzemogelijkheid biedt initiatiefnemers meer keuzevrijheid in het archeologisch onderzoeksproces, waardoor meer flexibiliteit in de ruimtelijke planvorming wordt geboden. Maar deze keuzevrijheid betekent ook dat er meer verantwoordelijkheid voor het archeologisch proces bij de initiatiefnemer wordt gelegd. Dit is een koerswijziging in het beleid; waar de afgelopen jaren juist volop is ingezet op uitvoering van onderzoek in de eerste fases van ruimtelijke ontwikkelingen, om de archeologische risico's en kansen inzichtelijk te maken, wordt het risico hier naar de uitvoeringsfase verschoven. Initiatiefnemers dienen zich daar terdege van bewust te zijn en een weloverwogen keuze te maken; uitstel van onderzoek naar de uitvoeringsfase brengt risico's met zich mee, zowel financieel als wat betreft planning. En daarmee ook risico's voor het behoud van eventuele archeologische vindplaatsen. Anderzijds biedt deze vorm van onderzoek kansen om juist in deze gebieden meer zicht op archeologische resten te krijgen; veel van de verwachte complexen in deze gebieden laten zich moeilijk in kaart brengen met het reguliere onderzoekstraject, bijvoorbeeld omdat het om puntvondsten of geïsoleerde sporen gaat. Archeologische begeleiding in de uitvoeringsfase biedt hier mogelijk betere kansen om deze archeologische resten op te sporen en te documenteren.

Categorie 6 > alle bodemingrepen vrij

In gebieden waar het bodemarchief door menselijk of natuurlijk toedoen is verdwenen, of waar zeker is dat er geen archeologische waarden (meer) aanwezig zijn, staat het de eigenaar vrij om de bodem te verstoren zonder vergunning. De grote verstoringen (wegvlak A1 en spoorlijn ter hoogte van de stuwwal en niet-historisch water) staan op de beleidskaart. De gemeente houdt een actueel overzicht van overige gebieden in deze categorie bij.

Oppervlaktes van de verschillende beleidscategorieën

Zoals hierboven al aangegeven is, is het gehele grondgebied van de gemeente Apeldoorn verdeeld over de zeven verschillende beleidscategorieën. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de

totale oppervlakte van de gebieden binnen de verschillende categorieën (zowel in aantal hectares als in relatief percentage) voor zowel de beleidskaart van 2015 als de huidige geactualiseerde versie.

Categorie	2015		2023	
	Opp ha	%	Opp ha	%
0	-	-	2388	7
1	61	0	60	0
2	1208	4	4002	12
3	2607	8	2707	8
4	23597	69	19373	57
5	6403	19	5358	16
6	240	1	228	1
Totaal	34115 ha	100%	34115 ha	100%

Tabel 2: overzicht van de totale oppervlakte van de gebieden binnen de verschillende beleidscategorieën (zowel in aantal hectares als in relatief percentage) voor zowel de beleidskaart van 2015 als de huidige geactualiseerde versie. N.B. de cijfers in deze tabel zijn afgerond. Door deze afronding wijkt de som van de oppervlaktes en percentages van de verschillende categorieën af van het totaal (de som van de afgeronde oppervlaktes op de conceptkaart 2023 bedraagt 34116 ha. en de som van de afgeronde percentages bedraagt voor beide kaarten 101%).

Uit een vergelijking van de percentages van de verschillende categorieën op de geactualiseerde kaart, vergeleken met de kaart uit 2015, valt met name op dat het aandeel van de gebieden in categorie 4 en categorie 5 is afgenomen. Dit zijn de gebieden waarvoor een archeologische verwachting geldt, maar (nog) niet bekend is of en zo ja waar archeologische resten aanwezig zijn. De afname van de oppervlakte van deze gebieden is het gevolg van een toename van de hoeveelheid onderzoek die uitgevoerd is binnen de gemeentegrenzen en, als gevolg van dit onderzoek, een toename van de hoeveelheid kennis over de aanwezig vindplaatsen. Een aanzienlijk deel van de onderzochte terreinen is in categorie 0 terecht gekomen. Ook zijn nieuwe vindplaatsen ontdekt, die zijn aangemerkt als categorie 2. De verschuiving in de percentages van de verschillende categorieën is dan ook grotendeels het gevolg van een toenemende kennisstand, waardoor het beleid in steeds hogere mate afgeleid is van onderzoeksresultaten en bekende archeologische waarden en in steeds mindere mate van een theoretisch verwachtingsmodel.

Uit een vergelijking van bovenstaande tabel met de landelijke vrijstellingsgrens uit de Monumentenwet (100 m², vergelijkbaar met de gemeentelijke beleidsregels van categorie 3), valt op te maken dat het beleid voor 74 procent van het gemeentelijk grondgebied een ruimere vrijstelling kent dan de landelijke richtlijn. Dit betreft de beleidscategorieën vier tot en met zes. Voor 20 procent van het gebied is de vrijstellingsgrens gelijk aan, of kleiner, dan de landelijke richtlijn van 100 m². Dit betreft de categorieën 2 en 3, waarin de gebieden zijn opgenomen waarvan bekend is dat archeologische waarden aanwezig zijn. Daarnaast is circa 0,2 procent van het gebied aangemerkt als monument (categorie 1) en is voor 7 procent van het gemeentelijk grondgebied al een vorm van archeologisch onderzoek uitgevoerd, waardoor sprake is van een maatwerksituatie (categorie 0). In het kort komt het erop neer dat de vrijstellingsgrenzen 'streng' zijn op locaties waar archeologische waarden bekend zijn, maar soepel in gebieden waar de archeologische waarde nog onderzocht dient te worden. En dat is geheel in lijn met het eerder in dit document beschreven uitgangspunt 'streng waar dat moet, maar soepel waar het kan'.

Archeologisch onderzoek

Kader: Het systeem in Apeldoorn werkt als volgt:

- archeologische waarden worden in de planvormingsfase meegewogen in het ruimtelijk beleid;
 - er wordt naar gestreefd dat archeologische resten zoveel mogelijk in de bodem bewaard blijven ('behoud *in situ*');
 - initiatiefnemers van bodemversturende activiteiten zijn, bij een bepaalde omvang aan graafwerkzaamheden, verplicht om archeologisch vooronderzoek te laten verrichten;

- na elke fase van het uitgevoerde archeologisch onderzoek besluit de Sectie Archeologie van de Gemeente Apeldoorn (in mandaat namens B&W) of nader archeologisch onderzoek nodig is of dat een gebied kan worden vrijgegeven (het zogenaamde selectiebesluit);
- als behoud van een vindplaats niet mogelijk is, is de initiatiefnemer verantwoordelijk voor de kosten van opgraving, uitwerking en rapportage;
- in voorkomende gevallen wordt, in opdracht van de initiatiefnemer en goedgekeurd door de gemeente, een Programma van Eisen opgesteld, waarin verwoord wordt welke onderzoeksvragen beantwoord dienen te worden en op welke wijze het onderzoek uitgevoerd dient te worden;
- in voorkomende gevallen neemt de gemeente, op basis van het archeologiefonds, een deel van de kosten van het gravend archeologisch onderzoek voor haar rekening.
- In alle gevallen geldt dat indien er bij graafwerk onverhoeds archeologische vondsten of sporen worden gevonden, dat de initiatiefnemer volgens de Erfgoedwet 2016 verplicht is hiervan melding te doen bij het Rijk. In de praktijk kan dit ook bij de Sectie Archeologie van de gemeente Apeldoorn, via telefoonnummer 14 055 of per email op archeologie@apeldoorn.nl. Na melding is men verplicht de vondsten en sporen voor maximaal zes maanden ter beschikking te houden voor de wetenschap.

Meer informatie over het archeologisch proces en archeologisch onderzoek in de praktijk is weergegeven in bijlage 2: Handelingskader Archeologie Gemeente Apeldoorn

In onderstaande tabel wordt op hoofdlijnen aangegeven op welke wijze bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt omgegaan met archeologie. Daarbij is van belang dat deze afwegingen altijd maatwerk zijn, waarbij zowel de details van de ontwikkeling als de archeologische situatie van belang zijn. Daarom ligt de verantwoordelijkheid voor deze afweging bij de Sectie Archeologie van de Gemeente Apeldoorn.

Wijziging omgevingsplan	Consoliderend plan: Consoliderende omgevingsplannen maken doorgaans geen (of slechts in zeer beperkte mate) nieuwe ontwikkelingen mogelijk. Daarmee worden ook geen, of slechts zeer beperkt, bodemingrepen mogelijk gemaakt. In deze gevallen zal doorgaans de archeologische (verwachtings)waarde uit de vigerende beleidskaart worden overgenomen in het omgevingsplan, met bijbehorend beschermingsregime. Dit ter beoordeling van de Sectie Archeologie van de Gemeente Apeldoorn.
	Ontwikkelplan: Bij het opstellen van ontwikkelingsgerichte omgevingsplannen (ten behoeve van de realisatie van specifieke ontwikkelingen) beoordeelt de Sectie Archeologie van de Gemeente Apeldoorn of archeologisch onderzoek noodzakelijk is. De Archeologische Beleidskaart zal hierbij doorgaans leidend zijn, evenals de omvang van de bodemingrepen die met de geplande ontwikkeling gepaard gaan én de ingrepen in het nieuwe omgevingsplan mogelijk worden gemaakt. Indien onderzoek noodzakelijk blijkt, wordt het archeologisch onderzoekstraject minimaal uitgevoerd tot op het punt dat de archeologische waarde van het terrein bekend is. Daartoe zal doorgaans een bureauonderzoek (voor het gehele plangebied), verkennend booronderzoek en mogelijk een karterend en waarderend proefsleuvenonderzoek/booronderzoek nodig zijn. Op basis van de resultaten van elk van de archeologische onderzoeken wordt door de Sectie Archeologie van de Gemeente Apeldoorn besloten of de archeologische waarde voldoende is vastgesteld, of dat vervolgonderzoek noodzakelijk is. Pas nadat de archeologische waarde van het terrein bekend is, kan deze waarde in het omgevingsplan worden meegewogen, kunnen maatregelen worden getroffen om eventuele vindplaatsen te ontzien en kunnen regels in het omgevingsplan worden opgenomen ter bescherming van eventuele vindplaatsen.

	Uitzondering op bovenstaande wordt gevormd door ontwikkelingen in gebieden met beleids categorie 5; hier kan gekozen worden voor het regime 'vrijgeven onder voorwaarden'. In dat geval wordt de archeologische onderzoekplicht vastgelegd in het omgevingsplan en uitgesteld tot de uitvoeringsfase van de ontwikkeling.
Omgevingsvergunning	Bij de aanvraag van een omgevingsvergunning beoordeelt de Sectie Archeologie van de Gemeente Apeldoorn of archeologisch onderzoek noodzakelijk is. De regels uit het Omgevingsplan zijn hierbij doorgaans leidend. Ook hier wordt na elke stap in het onderzoekstraject door de Sectie Archeologie van de Gemeente Apeldoorn besloten of de archeologische waarde voldoende is vastgesteld, of dat vervolgonderzoek noodzakelijk is.

De kosten van archeologisch onderzoek

Volgens het verdrag van Malta vormen de restanten van vroegere samenlevingen in de bodem ons gemeenschappelijk Europees erfgoed dat beschermd en beheerd moet worden. In het verdrag ligt vast dat degene die de bodem verstoort, het doen van onderzoek, opgravingen en het documenteren van archeologische waarden dient te betalen. Dit wordt het 'verstoorder-betaalt-principe' genoemd. Dit betekent dat de bodemverstoorder, bijvoorbeeld bij de bouw van één of meerdere woningen, de kosten voor eventueel archeologisch onderzoek zelf hoort te betalen. Wel wordt gesproken over excessieve kosten (kosten die buitenproportioneel zijn) en staat het gemeenten vrij om hier een regeling voor in het leven te roepen. De gemeenteraad van Apeldoorn heeft hiervoor in 2007 een archeologisch noodfonds ingesteld.

Het archeologisch noodfonds is in 2020 opgegaan in het gemeentelijke Erfgoedfonds, onder het domein 'het beschermen en behouden van archeologisch erfgoed'. In het kort komt de regeling erop neer dat aanspraak gemaakt kan worden op het fonds als de kosten voor een gravend archeologisch onderzoek (archeologische begeleiding, proefsleuvenonderzoek of opgraving) hoger zijn dan 1% van de bouwkosten. Boven de 1% zullen de kosten voor rekening van de gemeente komen, tot een maximum van € 25.000,- per project. Kosten voor een archeologisch bureau- en booronderzoek en het opstellen van een Programma van Eisen voor het onderzoek komen niet in aanmerking voor een vergoeding. Daarnaast geldt dat aannemelijk moet zijn gemaakt dat het ter plaatse behouden van de archeologische waarden niet tot de mogelijkheden behoort. De principes 'wie het eerst komt, het eerst maalt' en 'op is op' zijn van toepassing.

Meer informatie over deze subsidieregeling, en de voorwaarden waaronder deze aangevraagd kan worden, zijn te vinden op de gemeentelijke website.

Algemene en bijzondere bepalingen

Als een gebied waar verstoringen van de bodem gepland staan in meerdere categorieën blijkt te vallen, dan gelden de voorwaarden van de zwaarste categorie voor het gehele gebied. In de praktijk is het niet werkbaar om verschillende regimes op één ontwikkellocatie van toepassing te laten zijn. Eén verstoring, één oppervlakte Bij de categorieën wordt uitgegaan van verschillende oppervlakten. Of bij een project een oppervlakte wordt overschreden, wordt berekend op basis van de daadwerkelijke verstoring die wordt verwacht. Dus als er een huis op stroken gefundeerd wordt en daarbij geen extra graafwerk plaatsvindt, dan geldt het oppervlak van deze strokenfundering. Wordt daarentegen ook de grond tussen de stroken dieper dan 35 cm vergraven, dan geldt de oppervlakte van het huis. Op eenzelfde wijze wordt rekening gehouden met de onderkeldering van een huis. Om een onderkeldering te graven wordt in de regel een flink groter gat gegraven dan het bouwvlak van de woning. Daarom wordt bij een onderkeldering rekening gehouden met een bodemverstoring die tweemaal zo groot is als het oppervlak van het huis, tenzij aangetoond kan worden dat de verstoring kleiner is. Ook geldt dat verstoringen die bij elkaar horen bij elkaar opgeteld worden. Dus als er vijf huizen gebouwd worden, dan gelden de oppervlaktes van de gezamenlijke verstoring van die vijf huizen, inclusief de inrichting van de openbare ruimte als groen, wegen, kabels en leidingen. Hier wordt bij het opstellen van het omgevingsplan al rekening mee gehouden. Dit kan betekenen dat er naar maatwerk bestemmingsregels worden opgesteld.

He archeologiebeleid wordt door het opnemen van de vrijstellingsdiepte en vrijstellingsoppervlakte per categorie in de omgevingsplannen geborgd. Om er zeker van te zijn dat alle beleidsregels juist vastliggen wordt er met standaardbepalingen in de omgevingsplannen gewerkt. Voor ontwikkelingsgerichte omgevingsplannen wordt maatwerk toegepast en kan, als hiervoor inhoudelijke gronden zijn, worden afgeweken van de hierboven genoemde zes categorieën en van de te hanteren vrijstellingsdiepte. Over het algemeen zal een deel van het archeologisch onderzoek reeds voor vaststelling van het omgevingsplan zijn uitgevoerd. Voor die gebieden waar in het omgevingsplan de archeologische beleidskaart uit 2006 of 2015 is verwerkt geldt in principe de betreffende beleidskaart. In de delen van die gebieden waar de beleidskaart uit 2023 een soepeler regime kent, biedt het geldende omgevingsplan een oplossing. Daarin is namelijk bepaald dat het overleggen van een (archeologisch) rapport niet nodig is als, naar oordeel van burgemeester en wethouders, de archeologische waarde van de gronden in andere beschikbare informatie afdoende is vastgesteld. Bij toepassing daarvan zal getoetst worden aan de actuele Archeologische Beleidskaart. Dit gaat niet op voor omgevingsplannen waar, op basis van inhoudelijke gronden, maatwerk is toegepast.

Afbeelding: schema archeologisch onderzoek in de gemeente Apeldoorn (nog invoegen bij tekst- en beeldredactie rapport)

Bijlage 1 | Kenniskaart Erfgoed

De Kenniskaart Erfgoed vormt de basis van het Apeldoorns erfgoedbeleid, het is als het ware wat er onder de motorkap van het geheel draait. De kenniskaart is de plek waar een belangrijk deel van de archeologische en cultuurhistorische informatie met betrekking tot de gemeente Apeldoorn samenkomt. Dat is een zeer dynamisch systeem. Het kaartbeeld dat op een willekeurig moment door een gebruiker wordt geraadpleegd dient dan ook te worden gezien als een momentopname: anders dan de archeologische en cultuurhistorische beleidskaarten kan en zal de kenniskaart meermaals in de loop der jaren worden bijgewerkt met nieuwe data. Voor de archeologische beleidskaart is gebruik gemaakt van de op dat moment meest actuele stand van zaken qua gegevens op de kenniskaart.

In dit hoofdstuk worden de verschillende kaartlagen van de Kenniskaart Erfgoed kort beschreven, middels een algemene naam (onderstreept), de bijbehorende laagnaam/bestandsnaam (gecursiveerd) en een toelichting (zonder opmaak). Van het overgrote deel van de kaartlagen is de gemeente Apeldoorn bronhouder van de daarin besloten informatie, van enkele lagen is de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) de bronhouder. Het is mogelijk dat, door voortschrijdend inzicht, nieuwe kaartlagen worden toegevoegd na totstandkoming van dit document of dat lagen aangepast worden. Daar waar dit al bekend is, staat dit specifiek vermeld.

Kaartlagen van de Kenniskaart Erfgoed

Vanuit de RCE

Onderzoeksmeldingen

APD_KK_22_Onderzoeksmeldingen_afgemeld_tm_11-2022

De start van elk archeologisch onderzoek wordt gemeld in het landelijk Archeologisch Informatiesysteem ARCHIS. Bij zo'n onderzoeksmelding wordt de contour van het onderzoeksgebied getekend. Na elk archeologisch onderzoek neemt de betreffende bevoegde overheid een selectiebesluit: wat betekenen de resultaten voor de archeologische verwachting en welk vervolgonderzoek is eventueel nodig? In de kaartlaag onderzoeksmeldingen in de kenniskaart is aan elke onderzoeksmelding het bestand met het selectiebesluit gekoppeld. De afgemelde onderzoeksmeldingen (waarvan het onderzoek geheel is afgerond) tot en met 30 november 2020 zijn opgenomen in categorie 0 van de Archeologische Beleidskaart. De kaartlaag die hiervoor is gebruikt is onderdeel van de kenniskaart. Daarnaast wordt aan de kenniskaart een actuele laag toegevoegd met onderzoeksmeldingen en eraan gekoppelde selectiebesluiten die periodiek wordt bijgewerkt.

Archeologische Rijksmonumenten

APD_KK_22_Rijksmonumenten_11_2022

Hierin zijn de rijksbeschermden archeologische monumenten weergegeven, zoals geregistreerd door de RCE. Het bestand is overgenomen uit de kaartlaag rijksmonumentcontouren van de RCE, te raadplegen via het Nationaal Georegister (geraadpleegd november 2022, bijgewerkt t/m 2021). Deze rijksmonumenten zijn op de Archeologische Beleidskaart onder categorie 1 geschaard.

Archeologische Monumentenkaart (AMK)

APD_KK_22_AMK_2014_zonder_rijksbeschermd

Naast archeologische rijksmonumenten hebben de RCE en de provincies in het verleden aan veel andere terreinen in Nederland met daarbinnen archeologische vindplaatsen, een archeologische waarde toegekend. Er is daarbij een gradatie gemaakt van terreinen van zeer hoge archeologische waarde, terreinen van hoge archeologische waarde en terreinen van archeologische waarde. Sinds 2014 wordt de kaart niet meer bijgehouden en is het een statisch bestand. In de Kenniskaart Erfgoed gebruiken we een bestand van mei 2011 uit de Kenniskaart 2012. Deze monumententerreinen zijn op de Archeologische Beleidskaart onder categorie 2 geschaard.

Aangepaste ligging AMK

APD_KK_22_Aangepaste_ligging_AMK

Voor de Kenniskaart 2012 is de ligging van de rijksmonumenten en AMK-gebieden gecheckt d.m.v. het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). Met name voor de ligging van grafheuvels is dat mogelijk. Er zijn drie locaties aangetroffen waar de daadwerkelijke ligging van de grafheuvel afweek

van de door de RCE aangegeven contour van het rijksbeschermd monument. Deze zijn in de Archeologische Beleidskaart binnen categorie 1 aangepast.

Vondstmeldingen en vondstlocaties

APD_KK_22_Vondstlocaties_Archis_tm_11_2020

APD_KK_22_Vondstlocaties_Archis_spoorgegevens

APD_KK_22_Vondstlocaties_Archis_vondstgegevens

Deze informatie komt net als de laag Onderzoeksmeldingen uit het landelijk Archeologisch Informatiesysteem ARCHIS. Het gaat om vondstlocaties in de brede zin van het woord, van losse vondsten aardewerk of vuursteen tot en met grondsporen of landschappelijke fenomenen die mogelijk wijzen op een vindplaats.

Hoewel een vondstlocatie aanwijzingen kan geven voor een archeologische vindplaats ter plaatse of in de buurt, is die verhouding niet 1-op-1. Daarom zijn in de dataset twee bewerkingen gedaan aan de vondstlocaties om de gegevens geschikt te maken voor de Archeologische Beleidskaart. Ten eerste zijn vondstlocaties met een zogenaamde 'administratieve plaatsing' (d.w.z. afgeronde coördinaten) verwijderd. Ten tweede zijn de vondstlocaties waarvan alle gedateerde vondsten een ruime begin- en einddatering kennen (een datering met meer dan één tussenliggende ABR-periode) verwijderd, omdat de informatiewaarde hiervan zo beperkt is dat vooralsnog niet van een vindplaats wordt uitgegaan. Op deze wijze zijn van de 747 in ARCHIS geregistreerde vondstlocaties binnen Apeldoorn (stand van zaken eind 2020) 712 overgebleven. Van dat aantal zijn vervolgens, bij de vertaling naar de beleidskaart, velen 'opgenomen' in grotere gebieden met een gelijke of hogere beleids categorie, met name AMK-terreinen. Omdat vondstlocaties in ARCHIS puntlocaties zijn, zijn ze voor vertaling naar de beleidskaart omgezet naar cirkels met een straal van 50 m.

Cultuurhistorie gebiedsgericht

Cultuurhistorische gebieden

APD_KK_22_CH_gebieden

In deze kaartlaag is de hele gemeente opgedeeld in deelgebieden op basis van basale cultuurhistorische kenmerken en cultuurhistorisch karakter. De basis hiervoor komt uit de 'Cultuurhistorische waardenkaart' uit 2004 (zie https://archieven.coda-apeldoorn.nl/detail.php?nav_id=2-2&id=106533756). Maar deze is in 2022-2023 geactualiseerd en verfijnd aan de hand van nieuwe kennis uit onderzoeken die in de tussentijd zijn gedaan (met name Cultuurhistorische Analyses die zijn gemaakt ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen en actualisatie van bestemmingsplannen) en op basis van veldkennis en *expert knowledge* van erfgoed specialisten. Er is gestreefd naar een doelmatige overzichtelijke gebiedsindeling. Meer diepgaand onderscheid en verdere opdeling zijn in principe mogelijk, maar zijn niet doelmatig bevonden binnen de voorliggende opgave en mogelijkheden. In de toekomst zou dit op basis van verder onderzoek en nieuwe kennis wel kunnen worden verwerkt.

Cultuurhistorische structuren

APD_KK_22_CH_structuren

Deze kaartlaag is in 2022 nieuw vervaardigd om toe te voegen aan de bestaande cultuurhistorische informatiekaart uit 2004. In deze kaartlaag zijn deelgebieden weergegeven die bijzondere waarde hebben als cultuurhistorische structuren. Het betreft met name: (voormalige) spoorwegen, weteringen, het Apeldoorns kanaal en bijbehorende zone, een onvoltooide rijksweg, relict van de fonteinwaterleiding van Het Loo, relict van de landschappelijke aanleg van de noordelijke zichtas van Het Loo, relict van een jachtweg vanaf Het Loo, relict van een pre-stedelijk dijkje en laantje in de stad. De cultuurhistorische structuren van oude hoofdwegen en bebouwingslinten en sprengenbeken zijn in aparte kaartlagen opgenomen. Dit is gekarteerd op basis van kennis uit onderzoeken (met name Cultuurhistorische Analyses die zijn gemaakt ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen en actualisatie van bestemmingsplannen) en op basis van veldkennis en *expert knowledge* van erfgoed specialisten. Niet alle cultuurhistorische structuren zijn in deze kaartlagen opgenomen: enkel de belangrijkste, meest waardevolle en meest omvangrijke. In de toekomst zouden op basis van verder onderzoek en nieuwe kennis meer cultuurhistorische structuren kunnen worden opgenomen in de kaart. De cultuurhistorische structuren overlappen met de cultuurhistorische gebieden, en mogelijk af en toe ook met cultuurhistorische complexen.

Cultuurhistorische complexen

APD_KK_22_CH_complexen

Deze kaartlaag is in 2022 nieuw vervaardigd om toe te voegen aan de bestaande cultuurhistorische informatiekaart uit 2004. In deze kaartlaag zijn deelgebieden weergegeven die bijzondere waarde hebben als cultuurhistorische complexen. Het betreft met name: landgoederen, instellingsterreinen, woningbouwcomplexen, restanten van oude nederzettingen, voormalige militaire complexen, recreatiecomplexen en een voormalig bedrijfscomplex. Niet alle cultuurhistorische complexen zijn in deze laag opgenomen. Grotere complexen, zoals landgoed Het Loo en woningbouwcomplex Metaalbuurt zijn als cultuurhistorische gebieden onderscheiden in die kaartlaag. Maar dan nog zijn niet alle cultuurhistorische complexen in deze kaartlagen opgenomen: enkel de belangrijkste, meest waardevolle en meest omvangrijke. In de toekomst zouden op basis van verder onderzoek en nieuwe kennis meer cultuurhistorische complexen kunnen worden opgenomen in de kaart. De cultuurhistorische complexen zijn gekarteerd op basis van kennis uit onderzoeken (met name Cultuurhistorische Analyses die zijn gemaakt ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen en actualisatie van bestemmingsplannen) en op basis van veldkennis en *expert knowledge* van erfgoed specialisten. De cultuurhistorische complexen overlappen met de cultuurhistorische gebieden, en mogelijk af en toe ook met cultuurhistorische structuren.

Cultuurhistorische Analyses (CHA's)

APD_KK_22_CHAs

Deze kaartlaag geeft weer van welke gebieden cultuurhistorische analyses (CHA's) zijn gemaakt, en bevat weblinks naar de betreffende rapporten (online en downloadbaar), zodat gebruikers die nader onderzoek wensen te doen daarmee de diepte in kunnen. Een complicatie bij de actualisatie was dat afzonderlijke cultuurhistorische analyses en onderzoeken tamelijk divers zijn qua focus en vorm van waardering. We hebben geprobeerd daar in de Kenniskaart Erfgoed meer lijn in te brengen. Sommige CHA's hebben bijvoorbeeld een waardenkaart die we grotendeels konden volgen, maar er zijn er helaas ook veel die geen duidelijk ruimtelijk overzicht van waardering bieden. Die hebben we geprobeerd te interpreteren en aan te vullen op basis van parate kennis in de vakgroep erfgoed en bij de collega's van stedenbouw, landschap en planologie.

Van vrijwel het hele grondgebied van de gemeente zijn er CHA's, die merendeels tussen circa 1995 en 2015 zijn opgesteld. In de toekomst zullen er waarschijnlijk nieuwe CHA's aan worden toegevoegd. Deze kaartlaag is in 2022 uitgebreid op basis van de oude kaartlaag 'Gebiedsanalyse' uit 2004. Wanneer nieuwe CHA's openbaar worden, zullen die ook in de kaart worden opgenomen.

Onderzoeken

Vindplaatsen beter beschermen

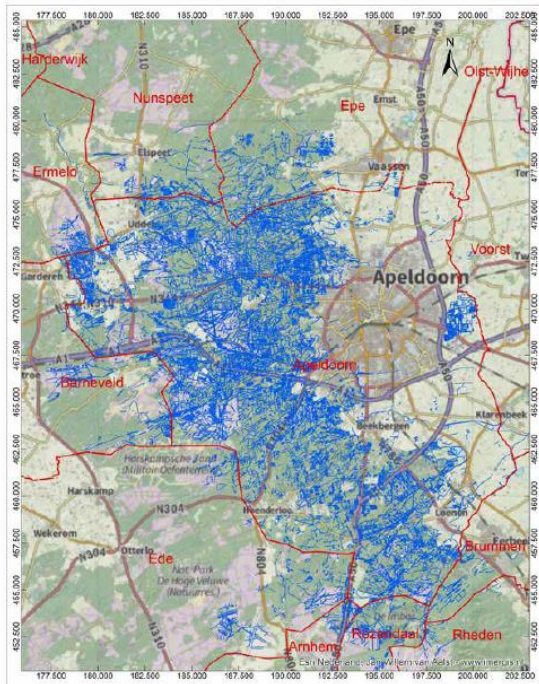
Beter beschermen RAAP_3877 bewerkt SAGA

De gemeente Apeldoorn heeft een onderzoek laten uitvoeren door RAAP, naar welke bekende archeologische vindplaatsen 'onderbeschermd' waren door de Archeologische Beleidskaart 2015. Uit het onderzoek kwamen ruim 60 locaties naar voren, die meer óf minder beschermd konden worden. Voor sommige locaties is nog vervolgonderzoek nodig om een finaal oordeel te kunnen vellen, maar van de meeste locaties kon op basis van het advies een betere bescherming opgenomen worden op de Archeologische Beleidskaart. In deze kaartlaag is de aangepaste beleidscategorie ten opzichte van die van de Archeologische Beleidskaart 2015 terug te vinden. De literatuurverwijzing van het RAAP-rapport is als volgt:

- Willemse, N.W., 2020. *Inventarisatie beter te beschermen vindplaatsen en voorstel/advies voor bescherming*. Gemeente Apeldoorn. RAAP-rapport 2877. Weesp.

AHN2-analyse Van Willigen

APD_KK_22_AHNanalyse_Van_Willigen_totaal_Blue_Hills

Gemeente Apeldoorn
 Analysegebied AHN2 inventarisatie
 gemeentegrenzen, met naam in rood
 gedigitaliseerde elementen

Apeldoorn.

Michel van Willigen heeft in opdracht van de Sectie Archeologie van de gemeente Apeldoorn een uitgebreide analyse gemaakt van het Actueel Hoogtebestand Nederland. Door het maken van zogenaamde *hillshades* ('reliëfschaduwbeelden'), van de gegevens van AHN2 zijn veelal subtiele reliëfverschillen zichtbaar gemaakt. Met het blote oog zijn alle opvallende, mogelijk archeologisch of cultuurhistorisch relevante, fenomenen opgezocht, eerst als lijnelementen gedigitaliseerd en vervolgens waar mogelijk geïdentificeerd. Hierbij is een breed scala aan fenomenen geobserveerd, variërend van recente mestkuilen tot grafheuvels. Niet het hele grondgebied van de gemeente is zo bekeken. Het gaat met name om bos- en heidegebied in het westen van de gemeente, zie de afbeelding hiernaast. De volledige AHN-analyse is te raadplegen als onderdeel van de Kenniskaart Erfgoed, in de Archeologische Beleidskaart is een selectie doorvertaald (zie hoofdstuk 3). Hierbij is voor het overzicht een onderverdeling gemaakt in drie kaartlagen: Conflict, Archeologie en Cultuurhistorie, en Overig. De literatuurverwijzing is als volgt:

- Willigen, M. van, 2022. *Meer dan 40.000 lijnen in en om Apeldoorn. Een studie naar zichtbare archeologische en cultuurlandschappelijke elementen op AHN2-hillshades*. SAGA-rapport 12.

Erfgoed gezocht

APD_KK_22_Celtic_Fields_Erfgoed_Gezocht

APD_KK_22_Neo_Celtic_Erfgoed_Gezocht

Kaartlaag grafheuvels

Kaartlaag houtskoolmeilers

In het project Erfgoed Gezocht (Universiteit Leiden, Erfgoed Gelderland) zijn met behulp van vrijwilligers kaarten met hoogtegegevens op basis van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN3) afgezocht naar overblijfselen van Celtic Fields (ook raatakkers genoemd: prehistorische akkercomplexen met walletjes), grafheuvels en houtskoolmeilers (voor het maken van houtskool). In 2019 zijn alle detailkaarten van de Veluwe bekeken. De determinaties worden daarna nagelopen op betrouwbaarheid en gedeeltelijk in het veld gecheckt. De kaartlaag van de Celtic Fields is onderdeel van de Kenniskaart Erfgoed en is tevens meegenomen in de Archeologische Beleidskaart. De grafheuvels en houtskoolmeilers zijn ook toegevoegd aan de kenniskaart, maar nog niet verwerkt in de Archeologische Beleidskaart omdat ze te kort voor afronding van de beleidskaart beschikbaar kwamen.

Er is overigens een grote overlap met Celtic Fields die in 2012 met AHN-analyse in kaart zijn gebracht. De resultaten van beide inventarisaties zijn als afzonderlijke kaartlagen opgenomen op de Kenniskaart Erfgoed. Omdat de gebieden van deze twee kaartlagen binnen dezelfde beleidscategorie vallen zijn ze net als alle andere gebieden van dezelfde beleidscategorie waar overlappend samengesmolten op de Archeologische Beleidskaart.

Er is ook een fenomeen ontdekt dat lijkt op Celtic Fields, maar toch afwijkt. Het is hierbij onduidelijk of het gaat om oudere of jongere wallen. Erfgoed Gezocht heeft de kaartlaag met deze fenomenen, die onder de naam Neo-Celtic bekend zijn geworden, beschikbaar gesteld om meer kennis over de oorsprong ervan te kunnen verzamelen, bijvoorbeeld bij archeologisch onderzoek in die gebieden. Daarom nemen wij deze laag ook op in onze Kenniskaart Erfgoed.

Scripties oude collecties

APD_KK_22_Vondstlocaties_Felua_Jansen_of_Lorkeers
APD_KK_22_Vondstlocaties_Moerman_Jansen_of_Lorkeers
APD_KK_22_Waarnemingen_GAS_Van_de_Goor_punt
APD_KK_22_Waarnemingen_GAS_Van_de_Goor_vlak

Een drietal oude (amateur-)collecties – die van de Historische Vereniging Felua, Jaap Moerman en de GAScollectie – zijn in opdracht van de gemeente Apeldoorn uitgewerkt in een tweetal scripties door studenten Moniek van den Goor en Lynn Jansen of Lorkeers van Hogeschool Saxion. De resulterende gegevens zijn toegevoegd aan de Kenniskaart Erfgoed. De literatuurverwijzingen zijn als volgt:

- Goor, M. van den, 2018. *Op weg naar duidelijke documentatie. Inventarisatie van de GAScollectie voor de gemeente Apeldoorn*. Scriptie Hogeschool Saxion. Deventer.
- Jansen of Lorkeers, L., 2016. *Van vergeten verzamelaars en deskundige dilettanten. Een inventarisatie van de amateurcollecties van Jaap Moerman en de Historische Vereniging Felua*. Scriptie Hogeschool Saxion. Deventer.

Scriptie inventarisatie vroegmiddeleeuwse ijzerwinning

APD_KK_22_VME_IJzerproductie_Oogink_punt
APD_KK_22_VME_IJzerproductie_Oogink_vlak
Mogelijke_IJzerkuilen_Oogink_buffer_10m

Sporen van vroegmiddeleeuwse ijzerproductie op de Veluwe zijn in opdracht van de gemeente Apeldoorn geïnventariseerd in een scriptie door student Damon Oogink van de Hogeschool Saxion. De resulterende gegevens zijn deels ook gebruikt voor het verwerken van mogelijke ijzerkuilen op de Archeologische Beleidskaart (met een buffer), waarbij de bestaande kaartlaag uit de Kenniskaart 2012 (zie volgende pagina's) door Oogink is gecombineerd met de AHN-analyse van Michiel van Willigen (zie eerdere pagina's).

De literatuurverwijzing is als volgt:

- Oogink, D. ,2020. *IJzer op de kaart. Een inventarisatie van vindplaatsen met (mogelijke) betrekking tot de vroegmiddeleeuwse ijzerproductie op de Veluwe*. Scriptie Hogeschool Saxion. Deventer.

Overgenomen en (deels) aangepast uit Archeologische Kenniskaart 2012

Van de Kenniskaart 2012 zijn meerdere kaartlagen 1-op-1, dan wel deels gewijzigd, overgenomen op de nieuwe Kenniskaart Erfgoed. De literatuurverwijzing hiervan is als volgt:

- Heeringen, R.M. van, M.M. Janssens, B.A. Brugman & R. Schrijvers, 2012. *Actualisering Archeologische Waardenkaart. Gemeente Apeldoorn. Tekst. Vestigia-rapport V911-1a*. Amersfoort.

Archeologische verwachting 2006-2012

APD_KK_22_Verwachting_geomorfologie_2006_bewerkt_2012

Sinds 2006 is de basis van de Archeologische Beleidskaart een verwachtingsmodel voor archeologie op basis van geomorfologische ondergrond. De verspreiding van vindplaatsen, met name nederzettingsterreinen, is niet willekeurig maar sterk gerelateerd aan de opbouw van het landschap. Aan de hand van een analyse van de bewoningsmogelijkheden van het landschap door de tijd, is een gemeentespecifiek verwachtingsmodel geformuleerd op grond waarvan een archeologische verwachtingsgebieden zijn vervaardigd. Aan de basis staat enerzijds een analyse van het landschap en anderzijds de inventarisatie en analyse van bekende archeologische vindplaatsen. In de Archeologische Beleidskaart van 2015 en de hier besproken kaart zijn door nieuwe kennis en inzichten de grenzen van verwachtingsgebieden soms aangepast. Maar een belangrijk deel van de categoriegrenzen is nog steeds gebaseerd op dit verwachtingsmodel. Daarom blijft het van belang om deze kaartlaag op te nemen in de kenniskaart.

Mogelijke ijzerkuilen en terreinen ijzerkuilen

APD_KK_22_Mogelijke_IJzerkuilen_2012

APD_KK_22_Terreinen_IJzerkuilen_2012

Deze bestanden zijn ongewijzigd overgenomen uit de Kenniskaart 2012. Voor de selectie van locaties met mogelijke ijzerkuilen is destijds het gehele grondgebied van Apeldoorn geanalyseerd met uitzondering van de bebouwde gebieden die middels de modelmatige analyse uit het AHN2-bestand geknipt zijn. Scherp omrande depressies met een diameter van minimaal 2 meter zijn als mogelijke ijzerkuilen aangemerkt. Daarnaast zijn ook kleinere depressies die in duidelijke relatie liggen met depressies van minimaal 2 meter geselecteerd als mogelijke ijzerkuilen. Op basis van de AHN2-analyse is echter in een enkel geval moeilijk onderscheid te maken tussen ijzerkuilen en depressies van een andere origine zoals leemkuilen en grindafgravingen of, in uitzonderlijke vooralsnog vrij theoretische gevallen, depressies als gevolg van bijvoorbeeld tot ontploffing gebrachte explosieven. Het is dus mogelijk dat sommige als ijzerkuilen aangemerkte depressies in werkelijkheid depressies met een andere ontstaansgeschiedenis zijn.

De laag Terreinen ijzerkuilen is niet opgenomen op de Archeologische Beleidskaart 2023, in tegenstelling tot de Archeologische Beleidskaart 2015. Dit i.v.m. onvoldoende geachte onderbouwing van de selectie (voortschrijdend inzicht).

Mogelijke grafheuvels Kenniskaart 2012

APD_KK_22_Mogelijke_Grafheuvels_2012

Dit bestand is ongewijzigd overgenomen uit de Kenniskaart 2012. De kaartlaag is als volgt tot stand gekomen: Over het algemeen zijn alle ronde verhogingen met een diameter van minimaal 6 en maximaal 30 meter aangemerkt als mogelijke grafheuvels. Tijdens de analyse is echter gebleken dat stuifzandkopjes in veel gevallen dezelfde morfologische eigenschappen hebben als grafheuvels. Omdat er middels een AHN2-analyse geen onderscheid te maken is tussen deze twee fenomenen is ervoor gekozen bij de selectie van mogelijke nieuwe grafheuvels de gebieden die als stuifzanden gekarteerd zijn op de landschappenkaart liggen, buiten beschouwing te laten. Voor dit deel van de handmatige analyse zijn daarom middels de modelmatige analyse niet alleen de bebouwde gebieden uit het hoogtebestand geknipt, maar ook de als stuifzand gekarteerde gebieden. Tijdens de analyse is tevens gebleken dat ook buiten de grenzen van het als stuifzandlandschap gekarteerde gebied zones met stuifzandkopjes aanwezig zijn. Daarom zijn verhogingen die aan de morfologische criteria van mogelijke grafheuvels voldoen, maar in de randzone liggen van stuifzandgebieden vooralsnog niet aangemerkt als mogelijke grafheuvels. Bij het buiten beschouwing laten van stuifzandgebieden of gebieden waarin stuifzandkopjes voorkomen dient opgemerkt te worden dat hiermee dus niet uitgesloten is dat zich toch grafheuvels binnen deze gebieden bevinden. Het is echter niet mogelijk deze efficiënt met een AHN2-analyse op te sporen. Ook is gebleken dat geïsoleerde bebouwing in sommige gevallen op het AHN2 een vergelijkbaar hoogtebeeld opleveren als grafheuvels. Om deze reden zijn de locaties waar ronde verhogingen op het AHN2 zijn waargenomen gecontroleerd op de aanwezigheid van geïsoleerde bebouwing op de topografische kaart 1:25.000 alvorens deze als mogelijke grafheuvels zijn aangemerkt.

Mogelijke Celtic Fields 2012

APD_KK_22_Mogelijke_Celtic_Fields_2012

Dit bestand is ongewijzigd overgenomen uit de Kenniskaart 2012. Destijds is het AHN2 van het gehele gemeentelijk grondgebied geanalyseerd met uitzondering van de bebouwde gebieden die middels de modelmatige analyse uit het bestand geknipt zijn. Clusters van parallel en loodrecht op elkaar liggende walletjes (een raatstructuur vormend) met een patroon afwijkend van huidige parcelering zijn aangemerkt als mogelijke celtic fields. De onderlinge afstand tussen de walletjes ligt hierbij in de orde van grootte van ca. 50 m. Omdat het hier geen puntwaarnemingen betreft zijn deze gebieden als polygonen opgenomen.

Historische locaties

APD_KK_22_Historische_Locaties

In de kaartlaag Historische locaties zijn gebieden opgenomen waar archeologische resten in de ondergrond worden verwacht op basis van historische gegevens, met name oude kaarten en registers. Het gaat vooral om locaties waar een boerderij heeft gestaan of, in sommige gevallen, nog steeds staat. De archeologische waarde moet gezocht worden in de (in de ondergrond nog aanwezige) resten van deze boerderijen zelf, maar ook van andere sporen en structuren die op een boerenerf aanwezig kunnen zijn geweest (bijvoorbeeld bijgebouwen, hooimijten, afrastering, verkavelingsgreppels, water- en beerputten, potstallen etc.). Daarnaast is het niet ondenkbaar dat de

uit historische bronnen bekende boerderijen een voorganger hebben gekend, waarvan we de resten uiteraard ook nog in de bodem kunnen verwachten.

De locaties zijn op twee verschillende manieren op de Kenniskaart Erfgoed en de Archeologische Beleidskaart weergegeven. Waar de locaties te koppelen zijn aan de verkaveling, zoals op het kadastraal minuutplan uit 1811-1832, komt het gebied overeen met de perceelsgrenzen. Daar waar er geen directe koppeling te maken was met percelen op het minuutplan, is een cirkel met een straal van 50 m aangehouden als locatie. Bij de huidige actualisatie is het aantal locaties dat met een cirkel zijn aangeduid sterk teruggebracht, omdat het minuutplan inmiddels als gedigitaliseerde ondergrond beschikbaar is. Voor toepassing op de beleidskaart hebben de perceelslocaties (en dus niet puntlocaties met een buffer van 50 m) een buffer van 10 m meegekregen teneinde eventuele onregelmatigheden en/of meetfouten (bij het georefereren) van het minuutplan te ondervangen.

Op de Kenniskaart 2012 heette deze kaartlaag historische boerderijen, maar de naam is herzien omdat ook andere historische elementen zijn opgenomen dan alleen boerderijlocaties (bijvoorbeeld adellijk huis, herberg, etc.). Het gaat wel allemaal om gebouwen: niet-gebouwen zijn opgenomen in de kaartlaag Overige cultuurhistorische elementen (zie hierna). Deze informatie is al sinds de inventarisatie van Odé en Nuijten (zie literatuurverwijzing hieronder) onderdeel van de Apeldoornse erfgoedkaarten en is steeds uitgebreid.

- Odé, O. & I.M.C. Nuijten, 1996. *Gemeente Apeldoorn, cultuurhistorisch onderzoek van het stedelijk gebied. Archeologische potentiekaart, cultuurhistorisch overzicht en beleidsadvieskaart*. RAAP-rapport 170. Amsterdam.

Overige cultuurhistorische elementen

APD_KK_22_Overige_Cultuurhistorische_elementen

Zoals hiervoor toegelicht voor de kaartlaag Historische locaties zijn er ook andere cultuurhistorische elementen dan gebouwen van belang voor de archeologische verwachting. Voor de Kenniskaart Erfgoed is deze kaartlaag uitgebreid (met name met enkwallen). Deze uitbreiding is niet meegenomen in de Archeologische Beleidskaart 2023.

Oude Akkergronden

APD_KK_22_Oude_akkergronden

Dit is de oude kaartlaag Enken uit de Kenniskaart 2012. Al sinds de inventarisatie van Odé en Nuijten in 1996 wordt het merendeel van de vlakken op deze kaartlaag gevormd door gebieden die op de bodemkaart als enkeerdgronden zijn gekarteerd. Omdat de enkeerdgronden op de bodemkaart in grote lijnen overeenkomen met de akkergebieden op het minuutplan 1811-1832 is het mogelijk veel bebouwde gebieden die op de bodemkaart niet waren gekarteerd alsnog als enkeerdgrond aan te merken. Op de Kenniskaart Erfgoed zijn een aantal kleinere gebieden toegevoegd aan de kaartlaag van de Kenniskaart 2012. Het gaat om kleinere akkergebiedjes die duidelijk op het minuutplan naar voren komen en als 'oude akker' kunnen worden aangemerkt: het westelijk deel van de Meerveldsche Enk en de oude akkers bij Het Aardhuis en Hoog Buurlo.

Daarnaast zijn er nog enkele oudere kaarten, van Broekhuizen (1708) en van Geelkerken (1630), die ons op relevante oude akkers wezen. De oude akkers op deze kaarten konden dikwijls wel geïdentificeerd worden op het minuutplan en vervolgens opgenomen in de huidige kaartlaag. Het gaat om akkergebieden rondom de Hofstede Anklaar, de hofstede Sprenkelaar, Schoonbroek in Apeldoorn en het Welfstuck bij Woudhuizen. Omdat de kaartlaag inmiddels dus ook akkergebieden bevat, is ook de naam van de kaartlaag aangepast van *Enken* naar *Oude Akkergronden*. Er is ook een groot gebied van deze kaartlaag afgevoerd, ter hoogte van de Loenensweg en de Immenbergweg, dat noch op basis van de bodemkaart noch het minuutplan een oude akker lijkt.

Enkrand bebouwingscontour

APD_KK_22_Oude_akkergronden_bebouwingscontour1811-1832

Dit bestand is ongewijzigd overgenomen uit de Kenniskaart 2012. In deze kaartlaag is de bebouwing rondom de enken van de 1811-1832 kadasterkaart opgenomen. Er is een afstand van 100 meter van de rand van de enken aangehouden met een buffer van 50 meter rondom de bebouwing.

Met het toevoegen van enkele oude akkers die niet als enkeerdgrond op de bodemkaart zijn opgenomen, maar wel op oude kaarten zijn aangeduid (zie hierboven bij Oude Akkergronden) zijn

tevens de daarbij horende erven op het kadastrale minuutplan 1811-1832 getraceerd en gebruikt als aanvulling op de bestaande enkrandbebouwing.

Degradatie

APD_KK_22_Degradatie_indicatief_2006

Dit bestand is ongewijzigd overgenomen uit de Kenniskaart 2012. Er is destijds voor gekozen op de kenniskaart indicatief informatie af te beelden over de verwachte verstoring en afdekking van het bodemarchief. Hiertoe is het kaartbeeld uit de Kenniskaart 2006 aangepast. De vijf antropogene categorieën degradatie die voorkomen op de kaart 2006 zijn samengevoegd tot twee: 'ondiepe verstoring/vergraven percelen/geëgaliseerde percelen' en 'afgegraven percelen/diepe bodemverstoring'. Deze twee categorieën hebben een indicatieve waarde. De 'restwaarde' van het bodemarchief is feitelijk vaak onbekend, zeker ook voor waar het de exacte begrenzing in het terrein betreft. Dit heeft zich in het nabije verleden bijvoorbeeld voorgedaan in de binnenstad van Apeldoorn. Op als verstoord aangegeven percelen, is betekenisvolle archeologie aangetroffen. Ook bij het grafheuvelonderzoek door Universiteit Leiden is gebleken dat de grens tussen onverstoord en verstoord (door bosbouw) zeer lokaal wisselt. Het indicatief aangeven van mogelijke verstoring blijft evenwel nuttig als eerste signaal indien inventariserend veldonderzoek (verkennende fase) aan de orde is. De verstoringen in de vorm van kuilen die mogelijk het gevolg zijn van ijzerertswinning, zijn betrokken bij de analyse van het AHN2. Onder degradatie is in 2012 één categorie toegevoegd, te weten 'natuurlijk uitgestoven laagten'. Ook deze laatste categorie heeft een indicatieve waarde omdat niet duidelijk is hoe diep het proces in de oorspronkelijke bodem heeft ingegrepen.

Conservering

APD_KK_22_Conservering_indicatief_2006

Dit bestand is ongewijzigd overgenomen uit de Kenniskaart 2012. Op de geomorfologische kaart uit 2006 wordt het stuifzand in vier (vijf) categorieën weergegeven (de vijfde categorie is erosief). De aanwezigheid van een conserverende laag werd destijds samengevoegd tot twee categorieën, namelijk enerzijds 'stuifzandduintjes (reliëf 0,3 - 2,0 m), geïsoleerde stuifzandduintjes en stuifzandforten (reliëf 0,3 - 2,0 m), lage stuifzandruggen (reliëf 2,0 - 5,0 m)' en anderzijds 'hoge stuifzandruggen en randwallen (reliëf 5,0 - 25,0 m)'. Aan de categorie conservering door afdekking werd 'antropogeen opgehoogd' als derde toegevoegd. Uiteraard kunnen enken ook in het licht van deze categorie worden gezien als conserverende laag van het eronder gelegen bodemarchief. Maar aangezien de enken ook zelf als archeologisch fenomeen worden opgevat, zijn ze al opgenomen onder de archeologische waarden.

Archeologische bodemkaart

APD_KK_22_Archeologische_bodemkaart

Dit bestand is ongewijzigd overgenomen uit de Kenniskaart 2012. Als referentie in verband met de bodemkundige aspecten is destijds een vereenvoudigde versie van de bodemkaart gemaakt.

Geomorfologie

APD_KK_22_Verwachting_geomorfologie_2006_bewerkt_2012

Dit bestand is ongewijzigd overgenomen uit de Kenniskaart 2012. Ten behoeve van de Archeologische Beleidskaart 2006 is destijds een nieuwe geomorfologische (en deels bodemkundige) kaart gemaakt, die mede tot stand is gekomen met behulp van het AHN1. In 2012 is deze kaart aangepast, mede op basis van het AHN2.

Overgenomen uit de Cultuurhistorische waardenkaart 2004

Bosontwikkeling

APD_KK_22_CH_SB4_Bosontwikkeling

De kaartlaag Bosontwikkeling is in 2004 gemaakt als onderdeel van het rapport 'Cultuurhistorische waardenkaart' (zie https://archieven.coda-apeldoorn.nl/detail.php?nav_id=2-2&id=106533756 p.30). In de kaartlaag is de ontwikkeling van het bos in de gemeente tot ca. 2000 weergegeven op basis van bestudering van (m.n. topografische) kaarten uit de periode ca. 1750-2000.

Ontwikkeling infrastructuur

APD_KK_22_CH_SB4_Infraontwikkeling

De kaartlaag Ontwikkeling infrastructuur is in 2004 gemaakt als onderdeel van het rapport 'Cultuurhistorische waardenkaart' (zie https://archieven.coda-apeldoorn.nl/detail.php?nav_id=2-

[2&id=106533756](#) p.30). In de kaartlaag is de ontwikkeling van wegen en spoorwegen in de gemeente tot ca. 2000 weergegeven op basis van bestudering van (m.n. topografische) kaarten uit de periode ca. 1750-2000.

Beken en Molens

CH Molens

APD_KK_22_Molens

In deze kaartlaag zijn de bekende molenlocaties opgenomen, plekken waar een molen staat of heeft gestaan. Het gaat vooral om watermolens, maar er is ook een windmolen in opgenomen. De gegevens zijn met enige aanpassingen, waaronder twee toevoegingen, overgenomen van de eerdere archeologische kenniskaarten. Op de Kenniskaart 2012 ontbraken de onderliggende attribootdata die wel in het rapport stonden. Deze zijn in de nieuwste versie van de kenniskaart wel aan de kaartlaag gekoppeld. Hierin zijn gegevens opgenomen als locatie, datering, bronvermelding e.d. De twee toevoegde molens komen uit de Bekenatlas Veluwe (APD_KK_22_BekenAtlasVeluwe_molens). Ook voor deze kaartlaag is waar mogelijk de begrenzing van het kadastrale Minuutplan 1811-1832 gebruikt. Voor de overige locaties is ook hier gebruikt gemaakt van een buffer met een straal van 50 m. Voor toepassing op de Archeologische Beleidskaart hebben de perceelslocaties (en dus niet puntlocaties met een buffer van 50 m) een buffer van 10 m meegekregen teneinde eventuele onregelmatigheden en/of meetfouten (bij het georefereren) van het minuutplan te ondervangen

Beken

APD_KK_22_Sprengbeken_CHI_v

APD_KK_22_BekenAtlasVeluwe_lijnen

APD_KK_22_BekenAtlasVeluwe_lijnen_per_watergang

APD_KK_22_BekenAtlasVeluwe_vlakken

De Kenniskaart 2012 bevatte een kaartlaag met beken en sprengen. Deze is aangevuld met beken uit de Beken Atlas Veluwe en vertaald naar de Archeologische Beleidskaart. De Beken Atlas Veluwe is een online atlas, die is ontwikkeld door de Bekenstichting en de provincie Gelderland met kaarten van de waterschappen als basis (www.bekenatlas.nl). Beide kaarten worden weergegeven in de kenniskaart. Gegraven sprengbeken kunnen zelf als archeologisch fenomeen worden beschouwd, terwijl zowel deze gegraven beken als natuurlijke beken ook tal van archeologische resten kunnen herbergen: beschoeiingen, vaartuigen, afvaldumps, resten van watermolens etc. De oude Sprengbeken kaartlaag en de aanvullingen vanuit de Beken Atlas Veluwe overlappen grotendeels, maar niet volledig. In de eerste kaartlaag hadden beken al een buffer van 10 m meegekregen; dat is nu ook gedaan voor de middels lijnen aangeduide beken van de Beken Atlas Veluwe. Met een buffer wordt de breedte van de beek meer rechtgedaan dan met een lijn zonder geografische dimensie. Tegelijkertijd worden met een buffer eventuele cartografische onnauwkeurigheden ondervangen.

Historische kaarten

Gevectoriseerde historische kaarten (GIS)

Kadastrale kaart 1832

APD_KK_22_1811-1832_Kadaster_vector_grondgebruik

APD_KK_22_1811-1832_Kadaster_vector_bebouwing

APD_KK_22_1811-1832_Kadaster_vector_toponiemen

Op de Kenniskaart Erfgoed is de kadastrale kaart uit 1811-1832 gevectoriseerd opgenomen, dat wil zeggen de percelen en bebouwing is overgetrokken van de originele kaarten en voorzien van de informatie uit de Aanwijzende tafelen.

Gegeorefererde historische kaarten (rasterafbeeldingen)

APD_KK_22_1850_Het_Loo_en_omstreken_georef.tif

APD_KK_22_b374-1900_georef.tif

APD_KK_22_b391-1900_georef.tif

APD_KK_22_b392-1900_georef.tif

APD_KK_22_b411-1900_georef.tif

APD_KK_22_b412-1898_georef.tif

APD_KK_22_b413-1901_georef.tif

APD_KK_22_b431-1900_georef.tif

APD_KK_22_b450-1900 georef.tif
APD_KK_22_b451-1898 georef.tif
APD_KK_22_Broekhuysen1708-Daalacker-georef.tif
APD_KK_22_Broekhuysen1708-De Blinde Huur-georef.tif
APD_KK_22_Broekhuysen1708-Enkholt-georef.tif
APD_KK_22_Broekhuysen1708-Harseveld-georef.tif
APD_KK_22_Broekhuysen1708-Hofstede Ankelaar-georef.tif
APD_KK_22_Broekhuysen1708-Hofstede Hoog Buurloo-georef.tif
APD_KK_22_Broekhuysen1708-Hofstede Sprenkelaar-georef.tif
APD_KK_22_Broekhuysen1708-Holdhuijzerblok-georef.tif
APD_KK_22_Broekhuysen1708-Lever en Long-georef.tif
APD_KK_22_Broekhuysen1708-Oldekamp-georef.tif
APD_KK_22_Broekhuysen1708-Rapenblok-georef.tif
APD_KK_22_Broekhuysen1708-Schoonbroek-georef.tif
APD_KK_22_Broekhuysen1708-Velthuizen-georef.tif
APD_KK_22_Caert van de Limitten van de hooge Heerlijckheid Het Loo georef.tif
APD_KK_22_De Man 1807 bald 25 Elspeet georef.tif
APD_KK_22_De Man 1807 blad 16 Otterlo georef.tif
APD_KK_22_De Man 1807 blad 17 Kootwijk georef.tif
APD_KK_22_De Man 1807 blad 18 Uddel georef.tif
APD_KK_22_De Man 1807 blad 22 Loenen georef.tif
APD_KK_22_De Man 1807 blad 23 Beekbergen georef.tif
APD_KK_22_De Man 1807 blad 30 Voorst georef.tif
APD_KK_22_De Man 1807 blad 31 Twello georef.tif
APD_KK_22_De Man 1807 blad 32 Vaassen georef.tif
APD_KK_22_De Man 1820 Apeldoorn-Voorst georef.tif
APD_KK_22_Geelkerk1630-Assel-georef.tif
APD_KK_22_Geelkerk1634-Uddel-georef.tif
APD_KK_22_Geelkerk1634-Woudhuis-georef.tif
APD_KK_22_Verbeek1740-Ugchelen-georef.tif

Een groot aantal historische kaarten zijn als gegeorefeerde rasterafbeeldingen opgenomen.

Bijlage 2 archeologie

Handelingskader

Handelingskader Archeologie Gemeente Apeldoorn																		
Aanleiding	<p>In dit handelingskader wordt het archeologisch proces en de uitvoeringspraktijk van het archeologisch onderzoek op hoofdlijnen weergegeven. Daarbij is van belang te realiseren dat archeologie binnen ruimtelijke ontwikkelingen altijd maatwerk is, waarbij zowel de details van de ontwikkeling als de archeologische situatie van belang zijn. Daarom ligt de verantwoordelijkheid voor de advisering en afweging van archeologische aspecten binnen ruimtelijke plannen bij de Sectie Archeologie van de Gemeente Apeldoorn (SAGA). De daadwerkelijke omgang met het aspect archeologie kan daarbij afwijken van onderstaande beschrijving.</p>																	
Wetgeving, archeologisch beleid, bestemmings- en omgevingsplan	<p>De gemeente Apeldoorn is verplicht om de omgang met in de grond aanwezige, dan wel te verwachten archeologische waarden, te borgen in bestemmingsplannen. Dit volgde voorheen uit artikel 38a van de Monumentenwet 1988 en tegenwoordig uit artikel 9.1. van de Erfgoedwet 2016: daarbinnen geldt een deel van de MW 1988 (waaronder artikel 38a) middels overgangsrecht, totdat de Omgevingswet van kracht wordt. Onder de OW zullen er geen bestemmingsplannen meer zijn, maar een omgevingsplan. Dezelfde verplichting inzake de omgang met archeologische waarden volgt dan uit artikel 5.130 van het Besluit kwaliteit leefomgeving.</p> <p>Praktisch gevolg hiervan is dat de gemeente Apeldoorn, zoals het merendeel van de Nederlandse gemeentes, beschikt over een eigen archeologische beleidskaart met een bijbehorende rapportage. De vigerende versie hiervan dateert uit 2023. Zowel de inhoudelijke informatie hieruit (inventarisatie), alsook de vrijstellingsgrenzen die aan de verschillende categorieën zijn gekoppeld (beleid), worden gebruikt bij het opstellen van bestemmings- en omgevingsplannen en uitvoeren van archeologisch onderzoek.</p> <p>Op de beleidskaart is het gemeentelijk grondgebied verdeeld in zes verschillende beleidscategorieën, gebaseerd op de archeologische (verwachtings)waarde van het gebied:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Archeologische Beleidskaart 2022</th> <th>Beleid (vrijstellingsregels)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Categorie 0</td> <td>Maatwerk: neem contact op met de Sectie Archeologie van de gemeente Apeldoorn</td> </tr> <tr> <td>Categorie 1</td> <td>In principe geen bodemingrepen mogelijk</td> </tr> <tr> <td>Categorie 2</td> <td>Archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -mv over een oppervlakte groter dan 50 m²</td> </tr> <tr> <td>Categorie 3</td> <td>Archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -mv over een oppervlakte groter dan 100 m²</td> </tr> <tr> <td>Categorie 4</td> <td>Archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -mv over een oppervlakte groter dan 500 m²</td> </tr> <tr> <td>Categorie 5</td> <td>Archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -mv over een oppervlakte groter dan 2.500 m². Keuzemogelijkheid voor regulier onderzoekstraject of vrijgeven onder voorwaarden.</td> </tr> <tr> <td>Categorie 6</td> <td>Geen onderzoek noodzakelijk, ongeacht de omvang van de bodemingreep</td> </tr> </tbody> </table>		Archeologische Beleidskaart 2022	Beleid (vrijstellingsregels)	Categorie 0	Maatwerk: neem contact op met de Sectie Archeologie van de gemeente Apeldoorn	Categorie 1	In principe geen bodemingrepen mogelijk	Categorie 2	Archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -mv over een oppervlakte groter dan 50 m ²	Categorie 3	Archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -mv over een oppervlakte groter dan 100 m ²	Categorie 4	Archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -mv over een oppervlakte groter dan 500 m ²	Categorie 5	Archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -mv over een oppervlakte groter dan 2.500 m ² . Keuzemogelijkheid voor regulier onderzoekstraject of vrijgeven onder voorwaarden.	Categorie 6	Geen onderzoek noodzakelijk, ongeacht de omvang van de bodemingreep
Archeologische Beleidskaart 2022	Beleid (vrijstellingsregels)																	
Categorie 0	Maatwerk: neem contact op met de Sectie Archeologie van de gemeente Apeldoorn																	
Categorie 1	In principe geen bodemingrepen mogelijk																	
Categorie 2	Archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -mv over een oppervlakte groter dan 50 m ²																	
Categorie 3	Archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -mv over een oppervlakte groter dan 100 m ²																	
Categorie 4	Archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -mv over een oppervlakte groter dan 500 m ²																	
Categorie 5	Archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen dieper dan 35 cm -mv over een oppervlakte groter dan 2.500 m ² . Keuzemogelijkheid voor regulier onderzoekstraject of vrijgeven onder voorwaarden.																	
Categorie 6	Geen onderzoek noodzakelijk, ongeacht de omvang van de bodemingreep																	

	<p>De beleidsregels (vrijstellingsregels) geven aan bij welke omvang van ruimtelijke ontwikkelingen archeologisch onderzoek noodzakelijk is.</p> <p>In de Memorie van Toelichting op de EW 2016 wordt gesteld dat de kosten voor documentatie, conservering, overdracht van vondsten en rapportage worden toegerekend aan de initiatiefnemer van een ruimtelijke procedure waarbij archeologisch onderzoek verplicht wordt gesteld. Dit staat ook wel bekend als het principe van 'de verstoorder betaalt'.</p>
<p>Archeologisch onderzoek: bestemmingsplan, omgevingsplan en omgevingsvergunning</p>	<p>Wanneer een ruimtelijke procedure plaats moet vinden, wordt er vanuit het oogpunt van archeologie eerst gekeken of het om een bestemmingsplanprocedure (straks omgevingsplanprocedure) gaat of om een omgevingsvergunningaanvraag.</p> <p>Voor een nieuw of gewijzigd bestemmingsplan (straks omgevingsplan) is het niet het vigerende bestemmingsplan dat de archeologische onderzoeksplicht levert, maar de archeologische beleidskaart. Immers, het vigerende bestemmingsplan kan dermate oud zijn dat daarin geen of onvoldoende (bijv. met gebruik van een oudere beleidskaart) rekening is gehouden met archeologie. Een nieuw bestemmingsplan of omgevingsplan dient rekenschap te geven van de actuele omgevingsfactoren, dus ook van archeologie. Landelijk wordt het gehele bestemmingsplangebied aangehouden als plangebied voor wat betreft het bepalen van de oppervlaktevrijstellingsgrens qua archeologie (naar verwachting geldt dat na invoering van de OW ook voor een gebied waarvoor een omgevingsplanwijziging wordt doorlopen). Dit heeft twee redenen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Je wil streven naar een gelijk informatieniveau binnen het gehele bestemmings- of omgevingsplanplangebied. Als een deel daarvan archeologisch onderzocht zou worden en een deel niet, dan is in principe sprake van ongelijkheid in informatieniveau en is daarmee ook niet volledig voldaan aan artikel 38a van de MW 1988 (in het overgangsrecht binnen de EW 2016) of straks aan artikel 5.130 van het BkI; 2. Een bestemmings- of omgevingsplan gaat meerdere jaren gelden en moet dus ook 'vooruit kijken'. Dat betekent dat niet alleen aan bodemingrepen op de korte termijn (waar vooral kleinere bestemmingsplannen vaak in de eerste plaats voor op worden gesteld en waarvoor het omgevingsplan kan worden gewijzigd), maar ook aan die op de lange termijn moet worden gedacht. Ook delen waarvan de bestemming/gebiedsaanduiding/functieaanduiding niet op korte termijn tot bodemingrepen zal leiden dienen daarom meegenomen worden in (een minimale vorm van) archeologisch onderzoek. <p>Voor het bepalen van de onderzoeksplicht ten behoeve van een omgevingsvergunning gelden nu nog de vrijstellingsgrenzen zoals die volgen uit een archeologische dubbelbestemming in het vigerende bestemmingsplan (straks middels regels in het omgevingsplan). Het kan zijn dat dit vigerende bestemmingsplan ouder is dan het huidige archeologiebeleid (2017). Als de omgang met archeologie in het vigerende plan niet of niet afdoende in de toelichting is beschreven (nu conform artikel 3.1.6, vijfde lid, van het Besluit ruimtelijke ordening, straks conform artikel 5.130 van het Besluit kwaliteit leefomgeving), dan kan worden teruggevallen op de archeologische beleidskaart met dank aan het vangnet archeologie in de Erfgoedverordening.</p> <p>Belangrijk om in alle gevallen te onthouden is dat bij het bepalen of een vrijstellingsgrens wel of niet wordt overschreden, dat er naar alle vormen van bodemroering wordt gekeken die gepaard (kunnen) gaan met een ruimtelijk proces. Bij de transformatie van een erf wordt bijvoorbeeld niet alleen gekeken naar geplande nieuwbouw, maar ook naar de eventuele ondergrondse sloop van bestaande opstallen en andere geplande omgevingsaanleg (zoals waterpartijen, riolering, groenvoorzieningen, etc.).</p>
<p>Archeologisch onderzoek: het proces</p>	<p>In Nederland wordt archeologisch onderzoek uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. De KNA stelt eisen aan het door een archeologische uitvoerder te doorlopen proces. Dat proces kan drie grote stappen beslaan, ieder met een aantal deelstappen: inventariseren, selecteren en maatregelen treffen. Zie het schema hieronder. Bij de deelstappen is tussen haakjes gezet welk soort archeologisch onderzoek daar bij kunnen horen.</p> <ol style="list-style-type: none"> A. Inventariseren <ol style="list-style-type: none"> 1. Verwachting opstellen (bureauonderzoek) 2. Verwachting toetsen – verkennen (boringen) 3. Verwachting toetsen – karteren (boringen, proefsleuven) 4. Verwachting toetsen – waarderen (proefsleuven)

	<p>B. Selecteren 1. Selectiebesluit opstellen</p> <p>C. Maatregelen treffen 1. Vrijgeven 2. Behoud ex situ (opgraven, archeologische begeleiding) 3. Behoud in situ</p> <p>Niet bij elk onderzoeksproces zijn alle deelstappen nodig. Het kan zijn dat de bodem van een plangebied dermate verstoord blijkt te zijn (A1+A2), dat gelijk vrijgave kan worden verleend (B1+C1). Het is echter ook mogelijk dat in een plangebied de bodem intact blijft (A1+A2+B1), dat daar archeologische resten in worden aangetroffen (A3/A4+B1) en dat er een gedeeltelijke opgraving uitgevoerd moet worden terwijl een ander deel middels planaanpassing in de bodem behouden kan blijven (C2+B1+C3).</p> <p>Belangrijk om te weten is dat alle stappen hierboven door een archeologische uitvoerder worden gedaan, behalve het opstellen van het selectiebesluit: dat doet SAGA na beoordeling van een rapportage. Elk besluit van de gemeente wordt genomen op basis van een advies van een archeologische uitvoerder, zoals dat volgt uit een bepaald onderzoek. In het selectiebesluit kan de gemeente het gegeven advies onderschrijven, of daar (al dan niet ten dele) beargumenteerd van afwijken op basis van haar beleidsvrijheid. In de Gemeente Apeldoorn wordt na elk inventariserend onderzoek (A1 t/m A4) én na behoud ex situ (C2) een selectiebesluit opgesteld, zodat er meerdere ijkmomenten zijn waarop het onderzoeksproces schriftelijk kan worden herijkt of beëindigd (na C2 kan alleen nog vrijgave volgen). Op deze manier is er altijd een sluitend procesdossier waarop teruggevallen kan worden indien nodig, bijv. in langlopende procedures.</p>
<p>Archeologisch onderzoek: de uitvoering</p>	<p>Uiteraard is er op veel plaatsen in de gemeente Apeldoorn door de decennia en eeuwen heen veel gebeurd qua grondverzet, agrarische werkzaamheden, sloop en nieuwbouw. Daarbij is de bodem in veel gevallen geroerd, maar wat de invloed hiervan is geweest op eventueel aanwezige archeologie kan niet zomaar worden geduid zonder bewijs.</p> <p>De meest definitieve vorm van die bewijslevering is het uitvoeren van archeologisch onderzoek. In de Gemeente Apeldoorn wordt in de meeste gevallen in eerste instantie een bureau- en verkennend booronderzoek gevraagd. Daarbij wordt middels bureauonderzoek eerst een specifieke verwachting voor een plangebied vastgesteld (A1), waarna middels boringen een veldtoets plaatsvindt van deze verwachting (A2). Deze werkwijze is zowel voor een bestemmingsplan alsook een omgevingsvergunning inzetbaar (ervan uitgaande dat er niet al eerder onderzoek heeft plaatsgevonden en een andere vorm nodig is). Voor bureau- en/of verkennend booronderzoek beschikken de gemeente Apeldoorn over een handreiking voor uitvoerende bedrijven. Deze handreiking is bij de meeste archeologische uitvoerders al bekend, maar wordt ook bij adviesvragen of verzoeken tot aanvulling bij een aanvraag omgevingsvergunning geleverd aan een aanvrager of uitvoerder.</p> <p>Uiteraard kan worden afgeweken van deze werkwijze, in overleg met SAGA. Dit betreft in alle gevallen maatwerk. Een goed voorbeeld van een vaker voorkomende afwijking van de standaard werkwijze is bij een bestemmingsplanprocedure voor een groot gebied (>5 ha), zeker als daarbinnen ook delen zijn die qua bestemming niet zullen wijzigen. Immers, de kosten voor het zetten van boringen staan dan vaak niet meer in verhouding tot het ruimtelijke proces op dat moment. In een dergelijk geval zal eerst alleen een bureauonderzoek voor het gehele nieuwe bestemmingsplan worden gevraagd (om te kunnen voldoen aan artikel 38a van de MW 1988 (in het overgangsrecht binnen de EW 2016)). Een verkennend booronderzoek kan dan ofwel gericht worden ingezet op delen die qua bestemming gaan wijzigingen en/of bebouwd gaan worden, of in sommige gevallen geheel achterwege blijven in de bestemmingsplanprocedure. Wederom, dit is maatwerk.</p> <p>In een bestemmingsplanprocedure of omgevingsplanwijzigingsprocedure leidt de uitvoering van archeologisch onderzoek tot het kunnen afbakenen van zones die een archeologische dubbelbestemming/gebiedsaanduiding/functieaanduiding moeten krijgen. De bijbehorende vrijstellingsgrenzen dienen vervolgens gebaseerd te worden op die van de beleidskaart. Hieruit volgt dat de afbakening van de betreffende zones scherper wordt, naarmate er meer stappen van het archeologisch onderzoeksproces worden uitgevoerd. Daarom is het binnen de gemeente Apeldoorn de norm om al het benodigde inventariserende onderzoek (dus t/m A4) tijdens de bestemmingsplanprocedure uit te laten voeren, met het streven om dit ook voor de omgevingsplanwijzigingsprocedure te laten gelden.</p>

	<p>Bovenstaande zorgt ten eerste voor minder onderzoekslast tijdens een latere omgevingsvergunningaanvraag. Daarnaast geeft het meer inzicht in de aanwezigheid van vindplaatsen binnen het plangebied, zodat er gericht kan worden gekeken naar mogelijkheden tot planaanpassing in verband met behoud in situ (C2) en daarmee naar het voorkomen van onnodig onderzoek. Tenslotte voorkomt het ook het mogelijk 'opknippen' van een bestemmingsplangebied in meerdere omgevingsvergunningen, waardoor de vrijstellingsgrenzen in een afzonderlijke aanvraag wellicht niet overschreden worden en zo onbedoeld geen onderzoek plaats hoeft te vinden terwijl het archeologisch risico hetzelfde blijft. Voor een toekomstige omgevingsplanwijzigingsprocedure geldt in principe hetzelfde.</p> <p>Goed om te weten: op basis van de KNA is voor gravend onderzoek (d.w.z. proefsleuven, archeologische begeleiding of opgraving) een Programma van Eisen verplicht. Dit PvE moet worden opgesteld door een archeologische uitvoerder. Binnen de Gemeente Apeldoorn dient het PvE ook te worden goedgekeurd door de gemeente als bevoegd gezeg, anders mag er niet worden gegraven. Als het onverhoopt toch niet mogelijk is om tijdens een bestemmingsplanprocedure gravend onderzoek uit te voeren, dan dient het goedgekeurde PvE een bijlage te worden van het bestemmingsplan. Middels een voorwaardelijke verplichting kan de onderzoekspllicht vervolgens worden vastgelegd in het bestemmingsplan.</p> <p>Een omgevingsvergunning kan in de regel worden verstrekt nadat al het benodigde archeologische onderzoek is uitgevoerd (tot en met A4), de betreffende rapporten zijn beoordeeld en alle selectiebesluiten zijn opgesteld. Uit het laatste selectiebesluit volgt ofwel dat er geen verdere eisen ten aanzien van archeologie worden gesteld (vrijgave plangebied), ofwel dat er verder onderzoek nodig is. In dat laatste geval kan de omgevingsvergunning dan onder voorwaarde van dat verdere onderzoek worden verleend. Als dat gravend onderzoek is, dan geldt het goedgekeurde PvE wel als indieningsvereiste voor de omgevingsvergunning.</p>
<p>Archeologisch advies en afweging door de Sectie Archeologie van de gemeente Apeldoorn</p>	<p>Feit blijft dat een archeologische onderzoekspllicht in de gemeente Apeldoorn niet zonder meer volgt uit een bestemmingsplan, omgevingsplan of het archeologiebeleid. De Sectie Archeologie van de gemeente Apeldoorn heeft hierin een belangrijke taak, want deze kan advies uitbrengen over de noodzaak tot het doen van onderzoek en de geijkte vorm daarvan. De Sectie Archeologie van de gemeente Apeldoorn wil voor zowel de gemeentelijke collega's alsook voor de burgers van Apeldoorn een bereikbare en pragmatische sparringpartner zijn. Bij een concreet plan, waarvoor een bestemmingsplanprocedure of omgevingsvergunning is vereist, kan SAGA dan ook een toets uitvoeren van de plannen in relatie tot de verwachte archeologische situatie.</p> <p>De toets kan worden aangevraagd door de collega's van de gemeente Apeldoorn, maar ook door de initiatiefnemer van het plan (al dan niet via de gemeente). Bij de toets wordt niet alleen gelet op de archeologische verwachting, bekende vindplaatsen en mogelijk eerder uitgevoerd archeologisch onderzoek, maar wordt ook gekeken naar de landschappelijke gesteldheid. In kader van dat laatste wordt specifiek gekeken naar eventuele bekende ophogingen, afgravingen en andere verstoringen van het originele maaiveld. Tevens wordt gekeken naar de verwachte mate van nieuwe verstoring ten gevolge van het concrete plan in kwestie.</p> <p>Bij de afweging wordt ook gelet op de daadwerkelijke oppervlakte van de fysieke bodemingrepen binnen het oppervlak van een plangebied en wordt tevens een afweging gemaakt m.b.t. toelaatbare verstoringen. De afwegingsgrond is dan of de aanvullende verstoring ten gevolge van het concrete plan een significante verwachte impact heeft op eventueel aanwezige archeologie. Dat zal per plan afhangen. Men kan zich bijvoorbeeld voorstellen dat een paar paaltjes minder impact hebben dan een grote schuur, alsook dat een kleine uitbreiding van een bestaande stal midden op een erf minder zwaar zal wegen dan de bouw van een compleet nieuwe stal op nog onbebouwd terrein. Als een bekende verstoring op voorhand begrensd kan worden, dan hoeft dat stuk in principe niet nader archeologisch onderzocht te worden. Bij de afweging wordt o.a. gebruik gemaakt van een viertal relevante publicaties op het gebied van behoud in situ, archeologievriendelijk of -duurzaam bouwen en verstoringsgraden:</p>

	<p>- Groenendijk, M.J., 2021. Piles in the picture. A study of the physical disturbance and archaeological information loss caused by piling through archaeological sites and features, based on photographs. Academisch proefschrift. Vrije Universiteit. Amsterdam.</p> <p>- Huisman, D.J., J. Bouwmeester, G. de Lange, Th. van der Linden, G. Mauro, D. Ngan-Tillard, M. Groenendijk, T. de Ridder, C. van Rooijen, I. Roorda, D. Schmutzhart & R. Stoevelaar, 2011. De invloed van bouwwerkzaamheden op archeologische vindplaatsen. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Amersfoort.</p> <p>- Lascaris, M.A., 2019. Archeologie en verstoring door bodembewerkingen. Evaluatie van de effecten van grondbewerking in agrarisch en stedelijk gebied en het onderzoek daarnaar. RAM 257. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Amersfoort.</p> <p>- Roorda, I. & J. Stöver, 2016. Handreiking Archeologievriendelijk bouwen. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Amersfoort.</p>
Voorbeelden	<p>Hieronder een aantal voorbeelden uit de praktijk, die laten zien hoe wordt omgegaan met reeds verstoorde gronden en toelaatbare (extra) verstoring.</p> <p>1. Een aanvrager wil een huis bouwen ter plaatse van een bestaand pand met kelder, gesitueerd op een opgehoogd terrein. De ontwikkeling overschrijdt de vrijstellingsgrenzen qua oppervlakte en diepte in het bestemmingsplan.</p> <p>De ontgravingen ten behoeve van de nieuwbouw reiken echter niet dieper dan de bekende verstoring die is toegebracht door de bouw van het bestaande pand, want op bouwtekeningen en foto's is duidelijk te zien dat deze onderkelderd is. Verder kan de aanvrager aantonen dat ter plaatse sprake is van een ophoging van 50 cm: daarmee wordt 50 cm aan het maaiveld toegevoegd, waarmee de vrijstellingsgrens qua diepte eveneens met 50 cm wordt verhoogd. SAGA zal in een toets de ontwikkeling dan ook vrij geven voor archeologie en geen onderzoeksplicht in de omgevingsvergunning verwerken, ondanks het overschrijden van de vrijstellingsgrenzen in het bestemmingsplan. De aantoonbare bodemverstoringen leiden er immers toe dat de impact op eventueel aanwezige archeologie zeer klein tot niet aanwezig kan worden gesteld.</p> <p>2. Een aanvrager wil een zonnepark realiseren. De ontwikkeling overschrijdt de vrijstellingsgrenzen qua oppervlakte en diepte in het bestemmingsplan.</p> <p>De ontgravingen ten behoeve van de zonnepanelen beperken zich echter tot een smal kabeltracé en de palen waarop de panelen worden gemonteerd. Daardoor is het daadwerkelijk te verstoren oppervlak binnen het plangebied niet alleen kleiner dan de vrijstellingsgrens, maar de afzonderlijke bodemingrepen zijn ook dermate beperkt dat de impact op het bodemarchief minimaal wordt geacht en archeologisch onderzoek binnen die beperkte oppervlaktes naar oordeel van SAGA geen relevante kenniswinst zal opleveren. De Sectie Archeologie van de gemeente Apeldoorn zal in een toets de ontwikkeling dan ook vrij geven voor archeologie en geen onderzoeksplicht in de omgevingsvergunning verwerken, ondanks het overschrijden van de vrijstellingsgrenzen in het bestemmingsplan.</p> <p>3. Een aanvrager wil een schuur bouwen ter plaatse van een bestaande schuur van 150 m². De nieuwe schuur wordt 10% groter dan de bestaande schuur. De ontwikkeling overschrijdt de vrijstellingsgrenzen qua oppervlakte en diepte in het bestemmingsplan.</p> <p>De nieuw te verstoren oppervlakte ten opzichte van het reeds bebouwde oppervlak is dermate beperkt dat de impact op het bodemarchief minimaal wordt geacht en archeologisch onderzoek binnen dat beperkte oppervlak naar oordeel van SAGA geen relevante kenniswinst zal opleveren. SAGA zal in een toets de ontwikkeling dan ook vrij geven voor archeologie en geen onderzoeksplicht in de omgevingsvergunning verwerken, ondanks het overschrijden van de vrijstellingsgrenzen in het bestemmingsplan.</p> <p>Kortom, het wel of niet opleggen van een archeologische onderzoeksplicht hangt derhalve steeds af van het concrete plan en hoe dit zich verhoudt tot reeds bestaande verstoringen. Een aanvrager kan bijvoorbeeld foto's aanleveren van eerdere graafwerkzaamheden verspreid over diens terrein. Op het moment dat deze kunnen worden gelinkt aan een specifieke locatie waar de aanvrager de bodem wil gaan roeren en alle stukken bij elkaar een helder beeld geven over de wijze en mate van verstoring ter plaatse, kan ook hier de SAGA het terrein ter plaatse van dat concrete plan vrij geven.</p>

Archeologische toevalsvondsten	<p>Als in een plangebied vrijgave is verleend voor wat betreft archeologie – of dat nu is middels een selectiebesluit na archeologisch onderzoek, of omdat er geen onderzoek nodig was (bijvoorbeeld omdat de vrijstellingsgrenzen niet werden overschreden) – dan heeft de initiatiefnemer voldaan aan diens archeologische zorgplicht. Dat betekent dat, als er onverhoopt toch nog archeologische sporen of vondsten aan het licht komen tijdens bodemroering in vrijgegeven gebied, er sprake is van zogenaamde toevalsvondsten.</p> <p>Conform artikel 5.10 van de EW 2016 dienen toevalsvondsten gemeld te worden bij Onze Minister (van OC&W). Ook vondsten die buiten een ruimtelijke procedure worden gedaan vallen hieronder (voorbeeld: een burger die langs een slootkant een munt vindt). Om deze meldingsplicht praktisch vorm te geven kan een melding van een toevalsvondst binnen de gemeente Apeldoorn ook gedaan worden bij de desbetreffende gemeente (dan wel direct bij SAGA). In de toelichting van bestemmingsplannen en in omgevingsvergunningen dient deze meldingsplicht bekend te worden gemaakt, om er zeker van te zijn dat er ook daadwerkelijk aan wordt voldaan.</p> <p>Belangrijk om te beseffen is dat de kosten van eventueel archeologisch onderzoek naar aanleiding van een toevalsvondst niet voor rekening komen van een initiatiefnemer, omdat deze buiten het principe van ‘de verstoorder betaalt’ vallen als reeds is voldaan aan de archeologische zorgplicht. Concreet heeft dit tot gevolg dat de desbetreffende gemeente in eerste instantie aan zet is om te bepalen wat er gedaan moet worden met de toevalsvondst. Bij het vinden van een enkele munt heeft dit weinig impact, maar als de toevalsvondst bestaat uit een complete nederzetting is dat een heel ander verhaal. Hoewel een gemeente vervolgens niet verplicht kan worden om archeologisch onderzoek te doen naar aanleiding van een belangwekkende toevalsvondst, zal de daadwerkelijke omgang afhangen van meerdere factoren, waaronder de publieke opinie.</p>
Conclusie	<p>Als een initiatiefnemer op voorhand kan aantonen dat een beoogde ontwikkeling geen tot nauwelijks meer schade zal toebrengen aan de bodem dan al het geval is geweest, dan zal er geen archeologisch onderzoek worden geëist. Dat zou namelijk onredelijk zijn. Als dit bewijs niet op voorhand kan worden geleverd is een archeologisch onderzoek alsnog noodzakelijk. Vrijgave wordt dan uiteindelijk verstrekt middels een selectiebesluit, op te stellen door SAGA naar aanleiding van een archeologisch rapport.</p> <p>Uit bovenstaande volgt ook dat aanduidingen op de archeologische beleidskaart van Apeldoorn en dubbelbestemmingen/aanduidingen op de verbeelding van een bestemmings- of omgevingsplan alleen (al dan niet deels) kunnen worden verwijderd, als hier in het kader van een concreet plan een toets voor is uitgevoerd door SAGA, dan wel als een selectiebesluit met besluit tot vrijgave is opgesteld door SAGA n.a.v. uitgevoerd archeologisch onderzoek.</p> <p>Bij vragen of opmerkingen wordt de lezer van harte uitgenodigd om contact op te nemen met SAGA, middels de gegevens die in de voettekst van dit handelingskader staan.</p>